Tia sinte iyi Pɔlu í kɔa inɛi Kɔrɛnti ŋa

Í ce ŋa fɔɔ

1 Amui Pɔlu, amu iyi Ilaaɔ̃ í kpe si idɔɔbiɛ ṅ jɛ woo
bɛi Jesu Kirisi. Amu do Sɔsitɛni kpaasi nwau
2 à waa ce ŋɛ fɔɔ, iŋɛ inɛi igbɛi Ilaaɔ̃ ŋa iyi ì wa ilui
Kɔrɛnti ŋa. À waa ce ŋɛ fɔɔ, iŋɛ iyi Ilaaɔ̃ í kpe ì jɛ
tɛɛ ŋa, iŋɛ iyi í cica í jilɛ i maa nɛ anu akã do Jesu
Kirisi ŋa. À ce iŋɛ fei fɔɔ hee do inɛ ŋa iyi à wa ilɛ
baa yooma fei, inɛ ŋa iyi à waa tɔɔ do irii Lafɛ̃ɛ nwa
Jesu Kirisi, nŋu iyi í jɛ Lafɛ̃ɛi awa fei.
3 Ilaaɔ̃ baa nwa do Lafɛ̃ɛ Jesu Kirisi a mu nŋɛ didɔ̃
do laakai ku sũ.

Pɔlu wa saabu Ilaaɔ̃ na inɛi Kɔrɛnti ŋa

4 Waati kãma fei ṅ ya n maa n saabu Ilaaɔ̃i na iri
nŋɛ si na iyi í jɔ̀ í mu nŋɛ didɔ̃ɛ na anu akã nŋɛ iyi ì
ce do Jesu Kirisi ŋa.
5 Ntɔ ntɔ, anu akã nŋɛ iyi ì ce do Jesu Kirisi ŋa nŋui
í jɔ̀ ì ba amua baa yooma fei ì jɛò ilu amani ŋa si idei
Ilaaɔ̃ ku fɔ do ku mà.
6 Idei Kirisi iyi à waazo nŋɛu nŋui ì leekı̀ si dim
dim ŋa hee
7 amuai Hundei Ilaaɔ̃ baa akã kù gaizia ŋɛ, iŋɛ iyi
ì waa degbe waati iyi Lafɛ̃ɛ nwa Jesu Kirisi á faata
wa.
8 Jesu Kirisii á jɔ̀ i ya maa leekı̀ dim dim ŋa hee
kɔɔ ku ba i jɛ hai nɛ taale ŋa si ajɔ iyi á nyi wa má.
9 Ilaaɔ̃ ilu naanɛi, nŋu iyi í kpe ŋɛ i ce anu akã ŋa
do Amaɛ Jesu Kirisi Lafɛ̃ɛ nwa.

Njɛ ku fɛɛfɛ si igbɛi Jesu

10 Iŋɛ kpaasim ŋa, ǹ wa n tɔɔ ŋɛ do irii Lafɛ̃ɛ nwa
Jesu Kirisi, i ce kookaai i ya maa gbɔsi njɛ ŋa ku ba
njɛ ku fɛɛfɛ ku maà ya wa si anini nŋɛ. I jɔ̀ i nɛ anu
akã dee dee ŋa, nɔ lasabu nŋɛ mɔ ku jɛ akã, do mii
iyi ì waa lele ŋa.
11 Iŋɛ inɛm ŋa, ǹ wa n fɔ bɛɛbɛi si na iyi í jɔ̀ inɛi
nyaanzei Kolosee ŋa à sɔ̃m à ni ija í ya wa si anini
nŋɛ.
12 Mii iyi í jɔ̀ ǹ wa n fɔ bɛɛbɛ wee. Ǹ gbɔ à ni inɛ gɔ
í ni ti Pɔlui nŋu í jɛ, inɛ ihɛ̃ mɔ í ni ti Apoloi nŋu í jɛ,
nɔ inɛ ihõ mɔ í ni ti Sefaai * nŋu í jɛ, nɔ inɛ mmu gɔ
mɔ í ni ti Kirisii nŋu í jɛ.
13 Ì waa tamaa bɛi aa kpɛ̃ Kirisi ikɔ bututu ŋai?
Amu Pɔlu, amu sisi ǹ ku si jĩi na irii dulum du ŋɛ.
Kù nɔ kù jɛ do irim nii à dasi ŋɛ inyi.
14 Ǹ wa n saabu Ilaaɔ̃ do iyi n kù dasi inɛ gɔ nŋɛ
inyi, bii kù jɛ Kirisipu do Gayusi.
15 Bɛɛbɛ mɔi inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku ni à dasi ŋɛ inyi do
irim.
16 Amma ntɔi, ǹ dasi inɛi kpasɛ̃i Setefani ŋa mɔ
inyi. To, aŋa baasi n kù mà mà ǹ dasi inɛ gɔ inyi má.
17 N kù dasi inɛ nkpɔ inyi si na iyi í jɔ̀ kù jɛ na nŋui
Kirisi í bɛm wa. Í bɛm wai n na n sisi laabaau jiidau.
Laabaau jiidau, kù jɛ do gɛlɛ didɔ̃i ǹ wa n sisiɛ, ku ba
ikui Kirisi si antai jĩi ku gaauu ku maà ce nfe.

Bisii amanɛ ŋa do ti Ilaaɔ̃ iyi à waa cɔ bɛi idei sũmu

18 Ntɔ ntɔ, idei ikui Kirisi si antai jĩi ku gaau í yɛi
bɛi ide hai nɛ yaase bi inɛ ŋa iyi à wa si kpãai nfe ku

---

* **1:12** Sefaa nŋui à ya kpe Piɛɛ má.

ce. Amma bi awa iyi à wa si kpãai faabau, gbugbãi
Ilaaɔ̃i.
19 Mii iyi kukɔi idei Ilaaɔ̃ wa fɔ wee. Í ni,

Ilaaɔ̃ í ni,

An nya laakaii ilu laakai ŋa,

Nɔ n kpa bisii ilu bisi ŋa.
20 To, iwoi ilu bisi í wa mɔm. Iwoi woo kɔ inɛ ŋa si
wooda í wa. Iwoi inɛ iyi inɛ ŋa à waa kpe woo mài
andunyau í wa. Ilaaɔ̃ í nyisi iyi bisii andunyau í yɛi
bɛi idei sũmu.

21 Ntɔ ntɔ, inɛi andunya ŋa a kù yɔkɔ a kù mà Ilaaɔ̃
do bisii aŋa taka nŋa. Ilaaɔ̃ takaɛi í coo bɛɛbɛ. Amma
si bisiɛ mii iyi í sĩaa wee. Inɛ ŋa iyi à dasiɛ naanɛ à
ba faaba na idei waazo iyi inɛ gɔ ŋa à waa cɔ bɛi idei
sũmu.
22 Zuifu ŋa maamaakei à ya maa bee, nɔ Gɛrɛki ŋa
mɔ bisii à ya maa dɛ.
23 Amma awa, waazoi Kirisi iyi à kpakpa si antai
jĩi ku gaauui à waa ce. Ideu bɛi í jɛ bɛi kuta bi ku
koosɛ bi Zuifu ŋa nɔ í jɛ ma bɛi idei sũmu bi dimi
mmu ŋa.
24 Amma bi inɛ ŋa iyi Ilaaɔ̃ í kpe, baa bii à jɛ Zuifu
walakɔ dimi mmu ŋa, Kirisii í jɛ gbugbãi Ilaaɔ̃ do
bisiɛ.
25 Kirisii í jɛ gbugbãi Ilaaɔ̃ do bisiɛ bi tu ŋa domi
idei Ilaaɔ̃ iyi inɛ gɔ ŋa à waa cɔ bɛi idei sũmuu í re
bisii amanɛ ŋa, nɔ icɛi Ilaaɔ̃ iyi inɛ gɔ ŋa à waa ni kù
nɛ gbugbãu í re gbugbãi amanɛ ŋa.

26 Iŋɛ kpaasim ŋa, iŋɛ iyi Ilaaɔ̃ í kpe, i cɔ bɛi ì yɛ
ŋa. Kù jɛ inɛ nkpɔ nŋɛi í jɛ ilu bisi si kuyɛi amanɛ ŋa
walakɔ ilu gbugbã walakɔ ilu bɛɛrɛ.

27 Amma Ilaaɔ̃ í cica mii ŋa iyi inɛi andunya ŋa à
waa cɔ bɛi hai nɛ yaase ŋa í dasiò ilu bisi ŋa anyɔ, nɔ
í cica mɔngɔi andunya ŋa í dasiò ilu gbugbã ŋa anyɔ.
28 Nɔ Ilaaɔ̃ í cica taaka ŋa do inɛ ŋa iyi à ya maa
donda, iyi a kù jɛ ngɔgɔ si andunya í kayeò inɛ ŋa
iyi à waa cɔ ara nŋa bɛi inɛ nla ŋa.
29 Í ce bɛɛbɛi ku ba inɛ kãma ku maà yɔkɔ ku tɔɔ
fufu si wajuɛ.
30 Ilaaɔ̃i í jɔ̀ ì nɛ anu akã do Jesu Kirisi ŋa. Nɔ
Kirisii í jɛ bisii Ilaaɔ̃ bi tu wa na saabui anu akã
nwau iyi à ce do nŋu. Kirisii í nya wa hai si dulum
du wa. Do saabuɛi à jɛò dee dee nɔ à jɛò inɛi Ilaaɔ̃
ŋa.
31 Na nŋu, “inɛ iyi wa tɔɔ fufu ku tɔɔ na irii Lafɛ̃ɛ.”
Bɛɛbɛi kukɔi idei Ilaaɔ̃ í ni.

Waazo iyi Pɔlu í ce Kɔrɛnti wo

2

1 Iŋɛ kpaasim ŋa, waati iyi ǹ naa bi tu ŋɛ n kù sisi
idei Ilaaɔ̃ do bisi nla gɔ walakɔ do gɛlɛ didɔ̃ gɔ.
2 N kù nɔ n kù dasi idɔ n sisi ide mmu gɔ si anini
nŋɛ bii kù jɛ idei Jesu Kirisi iyi à kpakpa si jĩi ku
gaau.
3 Nɔ waati iyi ǹ wa bi tu ŋɛu, do gbugbã hai nɛi do
njo do kuyaya nla nla.
4 Si idem do si waazom n kù dɛdɛ n lɛlɛ ŋɛ do bisii
amanɛ ŋa, amma gbugbãi Hundei Ilaaɔ̃i ǹ jɔ̀ í kãmia
ŋɛ.
5 Ǹ ce bɛɛbɛi ku ba naanɛ ku dasi nŋɛ ku maà leekĩ
si bisii inɛ ŋa, bii kù jɛ si gbugbãi Ilaaɔ̃.

Idei bisii Ilaaɔ̃

6 Do nŋu fei, idei bisi gɔi à waa sisia inɛ ŋa iyi à jĩa
si naanɛ ku dasi nŋa. Amma kù jɛ bisii andunyau
ihẽ walakɔ bisii inɛ nla ŋau aŋa iyi à waa bɔ nfe ku
ce.
7 Aawo, bisii asiii Ilaaɔ̃ iyi í singaa amanɛ ŋai à
waa waazo. Bisiu Ilaaɔ̃ í ce sɔɔluɛi hai waati iyi kù
taka andunya ku ba ka kpẽ amboeɛ do nŋu takaɛ ajɔ.
8 Baa inɛ akãi ilu irii andunya ŋau ihẽ kù mà
yaaseɛ, domi bii í jɛ à màai wo a kaa kpakpa Lafẽɛ
si jĩi ku gaau, nŋu iyi í nɛ amboe fei.
9 Amma kukɔi idei Ilaaɔ̃ í ni,
Iyi iju kù yɛ ajɔ kãma,
Nɔ itĩ kãma mɔ kù gbɔɔ,
Iyi kù nɔ kù lɔsi idɔi amanɛ,
Nŋui Ilaaɔ̃ í ceɑ inɛ ŋa iyi à buu sɔɔluɛ.
10 Nŋu bɛi Ilaaɔ̃ í jɔ̀ Hundeɛ í nyisi wa. Hundeɛu í
yɔkɔ í nyisi wai si na iyi í jɔ̀ í ya wusɛ fei ndɛɛ nɔ ku
mà hee do lasabui Ilaaɔ̃ takaɛ iyi wa manji fei.
11 Mà yooi í mà lasabui amanɛ bii kù jɛ hundei nŋu
takaɛ iyi í wa siɛ. Bɛɛbɛ mɔi inɛ gɔ kù mà lasabui
Ilaaɔ̃ bii kù jɛ Hundeɛ.
12 Awa, kù jɛ lasabui andunyai à ba, amma Hundei
Ilaaɔ̃i à ba, ku ba ka mà mii iyi Ilaaɔ̃ í mu nwa si
didɔ̃ɛ.
13 Nɔ a kù waa tusɛ asiiu do ide iyi wa naa hai si
lasabui amanɛ, bii kù jɛ hai bi Hundei Ilaaɔ̃. À ya
tusɛa inɛ ŋa mii ndii Hundei do ide iyi wa naa hai
bi Hundeu *.
14 Inɛ ŋa iyi a kù nɛ Hundei Ilaaɔ̃ a kaa gba idei
Hundei Ilaaɔ̃ domi bɛi idei sũmui í yɛ bi tu ŋa. A

* **2:13** tia nwo gɔ ŋa à ya ni "mii ndii Hunde, inɛ ŋa iyi à nɛ Hundeui à ya tusɛa."

kaa yɔkɔ a gbɔ yaaseɛ domi do gbugbãi Hundei Ilaaõ nŋu akãi à ya wũa idei Hundeu.
15 Inɛ iyi í nɛ Hundei Ilaaõ á yɔkɔ ku kiiti si mii fei,
amma inɛ gɔ kù wɛɛ iyi á yɔkɔ ku kiiti lafɛ̃ɛ.
16 Kukɔi idei Ilaaõ wa fɔ í ni, yooi í mà lasabui Aõ
Lafɛ̃ɛ hee ku muaa bisi. Kù wɛɛ. Amma awa à nɛ
lasabu dimi akã do Kirisi.

3

Amaacɛi Ilaaõ ŋa

1 Iŋɛ kpaasim ŋa, n kù yɔkɔ n kù ba ŋɛ ide ku fɔ
bɛi ǹ ya n fɔ do inɛ ŋa iyi à nɛ Hundei Ilaaõ. Amma
ǹ ba ŋɛ ide ku fɔi bɛi inɛ ŋa iyi à waa too si idɔɔbii
ara, inɛ ŋa iyi à yɛ bɛi ama kpɔtɔɔ ŋa si kpãai Kirisi.
2 Cio iyi ǹ kɔ ŋɛ si í yɛi bɛi amɔi ǹ na ŋɛ, kù jɛ ijɛ
kili, domi i kù to inɛ ŋa iyi aa jɛ ijɛ kili ŋa. I kù to baa
nsɛi ŋa
3 si na iyi í jɔ̀ ì waa too idɔɔbii ara titã ŋa. Ntɔ ntɔ,
igu do kakɔɔ í wa si anini nŋɛ, nɔ iyi bɛ wa nyisi iyi
ì waa too idɔɔbii ara nŋɛi. Isɛɛnɛ nŋɛ ŋa mɔ í yɛi bɛi
ti inɛi andunya ŋa.
4 Bii inɛ gɔ nŋɛ wa ni ti Pɔlui nŋu í jɛ, nɔ inɛ gɔ mɔ
wa ni ti Apoloi nŋu í jɛ, iŋɛ mɔ i kù tia inɛi andunya
ŋa iyi à gbe ŋa.
5 Yooi í jɛ Apolo. Mà yooi í jɛ Pɔlu. Awa taka nwa
mɔ amaacɛi Ilaaõ ŋai. Awa fei, icɛ iyi Lafɛ̃ɛ í dasi wai
à waa ce, ku ba i dasi naanɛ ŋa do saabui icɛ nwa.
6 Iŋɛ ì yɛi bɛi ikoi Ilaaõ ŋa tengi bii à gbɛ̃ ideɛ. Amu
ǹ yɛi bɛi inɛ iyi wa gbɛ̃, Apolo mɔ bɛi inɛ iyi wa fãsi
inyi, amma Ilaaõi í jɔ̀ wa la.
7 Na nŋu, inɛ iyi wa gbɛ̃ do inɛ iyi wa fãsi inyi a kù
jɛ ngɔgɔ, bii kù jɛ Ilaaõ iyi í jɔ̀ wa la.

8 Woo gbɛ̃ do woo mua inyi aŋa fei akãi, nɔ aŋa fei
aa ba riba nŋai si bɛi icɛ nŋa í to.
9 Ntɔ ntɔ awa à waa ce icɛi do Ilaaɔ̃ ajɔ, nɔ iŋɛ ì yɛ
ŋai bɛi ikoi Ilaaɔ̃.
Iŋɛi ì yɛ má ŋai bɛi ile iyi Ilaaɔ̃ wa ma.
10 Amu mɔ, na saabui didɔ̃ iyi Ilaaɔ̃ í ceem, amui
ǹ nyɔ icui ileu bɛi woo ma iyi í nɛ laakai. Nsɛi inɛ
mmu gɔi wa ma si antaɛ. Amma inɛ fei ku ce laakai
si yaase bɛi wa ma si.
11 Iyi í jɛ idei icui ileu, à nyɔɔ tã nɔ inɛ gɔ kaa yɔkɔɛ
ku nyɔ mmuɛ gɔ má. Jesu Kirisii í nɔ í jɛ icui ileu.
12 Nɔ inɛ ŋa iyi à waa ma si antaɛu, ti inɛ gɔ ŋa í yɛi
bɛi à waa ma do wura walakɔ do isɔ jiida walakɔ do
dimii kuta ku daana gɔ ŋa *. Ti inɛ gɔ ŋa mɔ í yɛi bɛi
à waa ma do jɩ̃i walakɔ do taka walakɔ do fɔfɔ.
13 Amma si ajɔi kiitiu Ilaaɔ̃ á jɔ̀ icɛi inɛ fei ku fita
gbugbãa. Ajɔ nŋu bɛi á dasi icɛi inɛ fei si ina nɔ inaui
á nyisi bɛi icɛi inɛ fei í yɛ.
14 Inɛ iyi kumaɛ kù jo á ba riba.
15 Amma inɛ iyi icɛɛ í jo nŋui á yɛ muse. Nŋu takaɛ
á ba faaba, amma á yɛ bɛi inɛ iyi í cã ina í fitaò.
16 I kù mà ŋa iyi iŋɛi ì jɛ bi ku wai Ilaaɔ̃? I kù mà
ŋa iyi Hundeɛ í wa si ŋɛi?
17 Na nŋu, bii inɛ gɔ í bɛjɛ bi ku wai Ilaaɔ̃, Ilaaɔ̃ mɔ
á bɛjɛ lafɛ̃ɛ. Á ce bɛɛbɛi si na iyi í jɔ̀ bi ku waɛ í má,
iŋɛi ì nɔ ì jɛ bi ku wau.
18 Inɛ gɔ ku maà lɛlɛ araɛ. Inɛ gɔ nŋɛ iyi í tamaa
nŋu í nɛ bisi si andunyau ihɛ̃ ku jɔ̀ ku jɛ nnyɛi ku ba
ku yɔkɔ ku jɛ ilu bisi ntɔ ntɔ.

---

* **3:12** dimii kuta ku daana gɔ ŋa dimii kuta ŋa iyi à waa fãau ihɛ̃ à ya taai fia nkpɔ nkpɔ. Nŋui à ya ceò lɛlɛawɔ do saba gɔ ŋa.

19 Í sĩa ku ce bɛɛbɛi domi bisii andunya í yɛi bɛi
idei sũmu si kuyɛi Ilaaɔ̃. Kukɔi idei Ilaaɔ̃ takaɛ í ni,
Ilaaɔ̃ í ya mu ilu bisi ŋai do idei bisi laalɔi aŋa taka
nŋa.
20 Kukɔi idei Ilaaɔ̃ í ni má, Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ í mà iyi lasabui
ilu bisi ŋa ngbɛi.
21 Mii fei tu ŋɛi. Na nŋu, inɛ gɔ ku maà tɔɔ fufu na
amanɛ.
22 Hai Pɔlu do Apolo do Piɛɛ do andunya do kuwɛɛ
do iku do iyi í wɛɛ nnyi do iyi wa naa ala, fei ndɛɛ tu
ŋɛi.
23 Iŋɛ mɔ ti Kirisii, Kirisi mɔ í jɛ ti Ilaaɔ̃.

4

Woo bɛi Kirisi ŋa

1 Í sĩa i doo wa bɛi woo ce icɛi Kirisi ŋa iyi Ilaaɔ̃ í
so idei asiiɛ í daa si awɔ.
2 Inɛ ŋa iyi à nɔ à da nŋa mii ŋau si awɔ í sĩa a jɛ
ilu naanɛ ŋa.
3 Si kuyɛm kù jɛɛm taale bii ì waa kiitiim ŋa,
walakɔ bii à waa kiitiim si wajui amanɛ ŋa. Baa amu
takam, n ci ya kiiti aram.
4 Do ntɔ, idɔm kù waa yɛ taalem, amma kù jɛ iyi
bɛi wa nyisi iyi ǹ jɛ dee dee do ntɔ. Lafɛ̃ɛi á kiitiim.
5 Na nŋu, i maà kiiti inɛ kãma hai waati iyi Ilaaɔ̃ í
jilɛu kù to. I degbe ajɔ iyi Lafɛ̃ɛ á nyi wa. Mii iyi wa
manji si ilu kuku fei nŋui á jɔ̀ ku fita bantuma, nɔ
ku jɔ̀ a mà lasabui idɔi amanɛ ŋa. Waati bɛɛbɛi, inɛ
fei á gbɔ saabu iyi í jɛ tɛɛ hai bi Ilaaɔ̃.
6 Iŋɛ kpaasim ŋa, ǹ so idei amu do Apolou ihɛ̃i ku
ba n na ŋɛ ikɔ. Ǹ bi yaase nwa ku nyisi ŋɛ bɛi aa ce
i leekĩ si kukɔi idei Ilaaɔ̃ ŋa. Inɛ kãma nŋɛ ku maà
tɔɔò inɛ akã fufu nɔ ku jɔ̀ inɛ ihɔ̃.

7 Ì tamaa ì tia inɛ gɔ ŋai? Mii ì nɛ ŋa iyi Ilaaɔ̃ kù
mu nŋɛ. Mà i kù mà ŋa iyi nŋui í mu nŋɛ fei ndɛɛ.
To, na mii í ce ì waa tɔɔ fufu ŋa bɛi inɛ ŋa iyi à ba do
ara nŋa.
8 Ì waa ce bɛi inɛ ŋa iyi à nɛ mii iyi à bi fei tã ŋa, bɛi
inɛ ŋa iyi à jɛ ilu amani tã. Ì waa ce má bɛi inɛ ŋa iyi
à jɛ bomma nɔ awa a kù wa si. Á sĩa bii ì jɛ bomma
do ntɔ ŋa awaɛ ŋa fei ka buba si bommau ajɔ.
9 Amma si kuyɛm, Ilaaɔ̃ í jilɛ awa woo bɛ ŋaui bɛi
inɛi anyi ŋa. À jɛ bɛi inɛ ŋa iyi à yɛ taale nŋa ku ba a
kpa ŋa *. Í jɔ̀ à jɛ dɔ̃anyi ŋa si wajui inɛ baa yooma
fei, hai amaleka ŋa hee do amanɛ ŋa fei.
10 Awa à waa cɔ wa bɛi sũmu ŋa na irii Kirisi,
amma iŋɛ ì waa cɔ ara nŋɛ ilu bisi ŋa na anu akã nŋɛ
do Kirisi. Awa a kù nɛ gbugbã, amma iŋɛ ì waa cɔ
ara nŋɛ bɛi ilu gbugbã ŋa. Iŋɛ ì jɛ ilu bɛɛrɛ ŋa amma
awa à jɛ hai nɛ bɛɛrɛ ŋa.
11 Hee í koo í toò waatiu ihɛ̃ ari wa kpa wai, nɔ
agbɛ wa kpa wa. ɟĩnɛ ku dasi wa gaizia wa, à ya maa
cã wa, a kù nɛ bi ku wa dee dee má.
12 Nɔ do gbɛɛjii à ya ka maa ceò icɛ iyi aa ka baò
mii ku jɛ. Bii à waa bu wa, à ya ka maa wee nŋai. Bii
à waa kpã wa iju, à ya ka maa temuai.
13 Baa bii à waa má wa ide, à ya ka jɛi do ide didɔ̃.
Hee nsɛi à ya maa cɔ wai bɛi gaawɔi caka do bɛi iri
ankitã.
14 Kù jɛ ǹ wa n kɔ iyi ihɛ̃ ku ba n dasi ŋɛ anyɔ.
Amma ǹ wa n fɔ si ŋɛ idei bɛi amam ŋa iyi ǹ bi ku

---

* **4:9** À jɛ bɛi inɛ ŋa iyi à yɛ taale nŋa ku ba a kpa ŋa Si dɔ̃ɔnɛ nŋa bii à yɛ taalei inɛ gɔ à waa bi a kpaa à bɔòɛ bantuma bii à ya ce kucɛii nɔ à leekĩɛ aninii bantumau nŋu do muusu nla a ja. Nɔ inɛ ŋa à ya koo a leekĩi a maa cɔ.

ba i ce laakai ŋa.
15 Baa bii woo kɔsi cio nŋɛ ŋa si kpãai Kirisi a kù
nɛ jia, do nŋu fei baa akãi ì nɛ ŋa. Ntɔ ntɔ amui ǹ jɛ
baa nŋɛ si kpãai Jesu Kirisi si na iyi í jɔ̀ amui ǹ sisi
nŋɛ laabaau jiidau.
16 Na nŋu, ǹ wa n tɔɔ ŋɛ i ya too si kucem ŋa.
17 Ŋɔi í jɔ̀ ǹ bɛ si ŋɛ Timɔtee wa, nŋu iyi í jɛ amam
si kpãai Lafɛ̃ɛ. Í jɛ ilu naanɛ nɔ ǹ buu jiida. Nŋui á
ye ŋɛ gigi bɛi isɛɛnɛm í yɛ si kpãai Kirisi si bɛi ǹ wa
n kɔ inɛ ŋa si bii fei si igbɛi inɛi Jesu ŋa fei.
18 Wee nsɛi inɛ gɔ ŋa à waa tamaa bɛi n kaa n nyi
wa bɛ mái, ŋɔi í jɔ̀ à waa so ara nŋa lele.
19 Amma bii í jɛ ti idɔɔbii Lafɛ̃ɛi, bii í ce ajɔ minji
an naa bi tu ŋɛ. Nɔ inɛ ŋa iyi à waa so ara nŋa lele,
kù jɛ ide ku fɔ nŋa nŋu akãi an mà ajɔ nŋu, an mà
mii iyi aa yɔkɔ a ce má.
20 Ntɔ ntɔ, aa ka mà iyi inɛ gɔ í jɛsi Ilaaɔ̃ ku jɛ
ilaaluɛi bii à yɛ gbugbãi Ilaaɔ̃ wa ce icɛ siɛ, kù jɛ si
ide ku fɔɛ.
21 Yoomai ì bi ŋa. N naa si ŋɛ do golo? Mà do kubi
do daa didɔ̃.

5

Inɛi igbɛi Jesu gɔ í ce sakara

1 À waa gbɔ bii fei à ni inɛ akã nŋɛ gɔ wa ce sakara
iyi baa hai dasi Jesu naanɛ ŋa a kaa yɔkɔ a coo. À ni
inɛ akã nŋɛ í ya maa sũò aboi baaɛ *.
2 Nɔ do nŋu fei ì waa tɔɔ fufu ŋa. Á sĩai wo i nɛ inɔ
ku fɔ ŋa, nɔ i nya lafɛ̃ɛ hai inɔ nŋɛ.

---

* **5:1** aboi baaɛ kù jɛ iye à bíɛi Pɔlu wa fãa, abo mmu gɔ iyi baaɛ í soi.

3 Amu, baa do iyi n kù wa bi tu ŋɛ do ara, lasabum
í wa bɛ. Na nŋu, inɛ iyi í ce kurarau bɛ, ǹ yɛ taalei
lafɛ̃ɛ tã do yaase bɛi an yɛ taaleɛ bii ǹ wa bɛ.
4 Ǹ wa n sɔ̃ ŋɛi i ceaa kutɔtɔɔ nɔ lasabum á wa bi
tu ŋɛ nɔ gbugbãi Lafɛ̃ɛ nwa Jesu á wɛɛ do iŋɛ. Ǹ wa
n tɔɔ ŋɛ do irii Jesu,
5 i so inɛɛu i daa Seetam si awɔ, ku kpãa iju ku ba
hundeɛ ku ba faaba si ajɔi Lafɛ̃ɛ Jesu.

6 Dimii fufu ku tɔɔ nŋɛu kù sɪ̃a. I kù mà ŋa, lefee
keekei í ya dede iyafũi pɛ̃ɛ fei?
7 Ntɔ ntɔ, à kpa Kirisi tã, nŋu iyi í jɛ bɛi angudãi
jingaui Iku ku kua nwa. Na nŋu, í sɪ̃a nsɛi i nya lefee
nwo hai si kuwɛɛ nŋɛ ku ba i yɛ bɛi pɛ̃ɛ titɔ̃ iyi kù nɛ
lefee, si bɛi ì yɛ tã ŋa.
8 Debɛi, ka maà jɛ jingauu do laalɔ do inɔ sãmi iyi
í yɛ bɛi lefee nwo, amma ka jɔɔ do pɛ̃ɛ hai nɛ lefee.
Pɛ̃ɛ hai nɛ lefeeui í jɛ ntɔ do idɔ ku má.

9 Si tia iyi ǹ tako ǹ ce nŋɛ wo ǹ ni i maà tɔtɔɔ do
woo ce sakara ŋa.
10 Amma bii ǹ ni i maà tɔtɔɔ do woo ce sakara ŋa
wala do ilu binɛ ŋa do ile ŋa do woo tɔɔ iwɛ̃ ŋa, kù
jɛ hai dasi Jesu naanɛ ŋai ǹ wa n fãa, domi bii bɛɛbɛi
tilasii i fita hai si andunya ŋa.
11 Ǹ ni i maà tɔtɔɔ do inɛ iyi wa kpe araɛ woo dasi
Jesu naanɛ nɔ wa ce sakara, wala binɛ, wala iwɛ̃ ku
tɔɔ, wala inɛ ku bu, wala atɛ̃ ku mɔ, wala inɛ ku taki.
Nɔ iŋɛò inɛ dimi bɛɛbɛ ŋa i maà ya tɔtɔɔ i jɛ ŋa mɔm.

12-13 Amu n kù nɛ kpãa n kiiti hai dasi Jesu naanɛ
ŋa. Ilaaɔ̃i á kiiti ŋa. Amma í sɪ̃a i kiiti inɛi igbɛ nŋɛ
ŋa. Debɛi, i “nya inɛ laalɔ hai si anini nŋɛ” si bɛi
kukɔi idei Ilaaɔ̃ wa fɔ.

6

I maà ya kpe njɛ kiiti bi inɛi andunya ŋa

1 Bii kpaasi woo dasi naanɛ gɔ í ce nŋɛ kurara,
bɛirei aa ce i dale inɛi igbɛ nŋɛ ŋa nɔ i kpoo kiiti bi
hai dasi naanɛ ŋa.
2 I kù mà ŋa iyi woo dasi naanɛ ŋai aa na a kiiti
inɛi andunya ŋa? Nɔ bii iŋɛi aa kiiti inɛi andunya
ŋa, debɛi i kaa yɔkɔ i kiiti baa ide keeke ŋa?
3 I kù mà ŋa iyi awai aa ka kiiti amaleka ŋau? Aa
na i fɔ idei andunyau ihɛ̃ má?
4 Na nŋu, bii kpaasiɛ í ceɛ kurara, kù sĩa i jɔ̀ hai
dasi Jesu naanɛ gɔ ku kiiti nŋɛ, nŋu iyi kù nɛ baa gɔ
si igbɛi Jesu.
5 Ǹ kɔ nŋɛ iyi ihɛ̃ wai anyɔ ku ba ku mu ŋɛ. Ntɔ
ntɔ, inɛ gɔ kù wa si anini nŋɛ iyi bisiɛ í to ku kiiti
kpaasiɛ ŋai?
6 Na mii í ce ì waa kpe njɛ kiiti bi hai dasi Jesu
naanɛ ŋa.
7 Bii ide gɔ í wa si anini nŋɛ, wa nyisi mɔngɔ nŋɛi
mam mam. Na mii í ce i ci ya yɔkɔ i tɛ idɔ ŋa bii à
rara nŋɛ. Na mii í ce i ci ya jɛ a takii ŋɛ.
8 Amma iŋɛ taka nŋɛi ì ya maa raraa inɛ gɔ ŋa,
kpaasi woo dasi Jesu naanɛ ŋa mɔm nii ì ya maa
takii ŋa.
9 Iŋɛ, i kù mà ŋa iyi woo ce laalɔ ŋa a kaa ba tubu
si bommai Ilaaɔ̃? I maà jɔ̀ a dĩ iju nŋɛ. Woo ce adɛi
abo yaamɔ do woo tɔɔ iwɛ̃ ŋa do woo ce sakara ŋa
do inɛ ŋa iyi à waa sũò inɛmɔkɔ kpaasi ŋa
10 do ile ŋa do ilu binɛ ŋa do woo mɔ atɛ̃ ŋa do woo
yaako inɛ ŋa do woo jɛ inɛ takii ŋa a kaa ba tubu si
anundya titɔ̃i Ilaaɔ̃.

11 Bɛɛbɛi inɛ gɔ nŋɛ ŋa à yɛ wo. Amma à wɛ̀ ŋɛ, nɔ
à jɔ̀ ì má ŋa, nɔ ì jɛ dee dee ŋa na saabui irii Lafɛ̃ɛ
Jesu Kirisi, do Hundei Ilaaɔ̃ Lafɛ̃ɛ nwa.

I jɔ̀ kucei ara nŋɛ ku na Ilaaɔ̃ amboe

12 Inɛ gɔ nŋɛ ŋa à ya ni, ǹ nɛ kpãai n ce mii fei.
Ntɔi, amma fei ndɛɛ si á sĩa nŋɛ. An yɔkɔ n ni, ǹ nɛ
kpãai mii fei ku ce, amma n kaa n jɔ̀ n jɛ arui nkãma.
13 Ì ya nyi i ni ŋa, ijɛ í wɛɛi na inɔ, nɔ inɔ mɔ í wɛɛi
na ijɛ. Ntɔi, amma do nŋu fei Ilaaɔ̃ á na ku kpa irii
mii minji ŋau bɛ fei. Amma i ce laakai ŋa, ara kù
wɛɛ na abo kaafe ŋa ku sũò. Í wɛɛi na Lafɛ̃ɛ nɔ Lafɛ̃ɛ
mɔ í wɛɛi na iriɛ.
14 Ilaaɔ̃, nŋu iyi í jĩ Lafɛ̃ɛ hai si balɛ á jĩ awa mɔ do
gbugbãɛ.
15 Iŋɛ i kù mà ŋa iyi ara nŋɛ í yɛi bɛi ikɔ̃ ikɔ̃i arai
Kirisi? Debɛi, aa so ikɔ̃i arai Kirisi i jɔ̀ ku tɔtɔɔò abo
kaafe a jɛ akã ŋa? Aawo, kaa ce.
16 Mà i kù mà ŋa inɛ iyi wa tɔtɔɔ do abo kaafe, aŋaò
à baa à jɛ ara akãi? Si kukɔi idei Ilaaɔ̃ à ni, aŋa minjiu
fei aa na a jɛ ara akã.
17 Bɛɛbɛ məi inɛ iyi í tɔtɔɔ do Lafɛ̃ɛ aŋaò à baa à nɛ
lasabu akã.
18 I saa adɛi abo ŋa. Dulum iyi amanɛ wa ce fei ci
ya má si araɛ, amma inɛ iyi wa ce adɛi abo, arai nŋu
takaɛi wa dasi dulum.
19 Mà i kù mà ŋa iyi ara nŋɛi í jɛ bi ku wai Hundei
Ilaaɔ̃ iyi í wa si ŋɛ iyi Ilaaɔ̃ í mu nŋɛ? I kù nɛ ara nŋɛ
20 domi à ya ŋɛi do fia iyi kù nɛ jia. Na nŋu, i jɔ̀
kucei ara nŋɛ ku jɔ̀ inɛ ŋa a mà bɛɛrɛi Ilaaɔ̃.

7

Idei abɔdɔ̃

1 Ide iyi ì kɔɔm wa si tia nŋɛ, nŋui ǹ wa n jɛ nŋɛ
wa bɛɛbɛi. Í sĩa inɛmɔkɔ ku maà so abo.
2 Amma na sakara í sĩa inɛ fei ku nɛ aboɛ, nɔ abo
fei ku nɛ mɔkɔɛ.
3 Mɔkɔ í nɛ kú cea aboɛ mii iyi í jɔ a cea abo fei, nɔ
abo mɔ ku cea mɔkɔɛ mii iyi í jɔ ku cea mɔkɔ fei.
4 Abo kaa yɔkɔ ku ce bɛi í bi do araɛ, domi araɛu
ti mɔkɔɛi. Bɛɛbɛi mɔkɔ mɔ kaa yɔkɔ ku ceò araɛ bɛi í
bi, domi nŋu mɔ araɛ ti aboɛi.
5 I maà ya kɔ ku sũò abo nŋɛ ŋa bii kù jɛ iŋɛ minji
feii ì gbɔsi njɛ ì yɔɔ ŋa iyi á sĩa i jɔ̀ɔ titã ŋa si waati
keeke ku ba i na ara nŋɛ i ce kutɔɔ ŋa. Nɔ si anyiɛ
i tɔtɔɔ má ŋa. Bii kù jɛ bɛɛbɛ á yɔkɔ ku jɛ i kaa na i
yɔkɔ i mu ara nŋɛ nɔ Seetam á na ku lɛlɛ ŋɛ.
6 N kù wa n fɔ iyi ihẽ bɛi tilasi, amu de ǹ wa n tɔɔ
ŋɛi.
7 Á sĩaam si bii inɛ fei í wɛɛ kaafe bɛi amu takam,
amma Ilaaõ í cea inɛ fei amuaɛi, ti inɛ ihẽ ikã, ti inɛ
ihõ mɔ ikã.
8 Amma ǹ wa n sõ kaafe ŋa do jaaõ ŋa á sĩa a maa
wɛɛ nŋa kaafe bɛi ǹ wɛɛ.
9 Amma bii a kaa yɔkɔ a mu ara nŋa, a dɛdɛ njɛ a
so njɛ, domi í sĩa a so njɛ do iyi aa maa wɛɛò binɛɛ
ntɔ ntɔ.
10-11 Nsɛi, inɛ ŋa iyi à so njɛ tã aŋai ǹ wa n sõ
woodau ihẽ. Mɔkɔ ku maà kɔsi aboɛ, nɔ abo mɔ ku
maà kɔ mɔkɔɛ. Amma bii à fɛ njɛ, abo ku buba ku
maà so mɔkɔ titõ, walakɔ ku nyi bi mɔkɔ nwoɛu. Kù
jɛ amui ǹ wa n na ŋɛ woodau ihẽ, Lafẽɛi wa na ŋɛ.
12 Inɛ ŋa iyi à gbe aŋa mɔi ǹ wa n sõ iyi ihẽ, kù jɛ
Lafẽɛi í fɔɔ. Bii woo dasi Jesu naanɛ gɔ í nɛ abo, nɔ
abou kù jɛ woo dasi naanɛ, bii abou í jɛsi aŋa a maa
wɛɛ, ku maà kɔsiɛ.

13 Bii abo gɔ mɔ í nɛ mɔkɔ nɔ mɔkɔu kù jɛ woo dasi
Jesu naanɛ, bii í sĩaa mɔkɔu si aŋa a maa wɛɛ, ku maà
kɔsiɛ.
14 Ǹ ni bɛɛbɛi domi Ilaaõ á yɔkɔ ku cica mɔkɔ hai
dasi Jesu naanɛu na aboɛ. Bɛɛbɛ mɔi Ilaaõ á yɔkɔ ku
cica abo hai dasi naanɛu na mɔkɔɛ. Nɔ á yɔkɔ ku cica
ama nŋa ŋa mɔ. Bii kù jɛ bɛɛbɛ, amu ŋau, cefee ŋai
aa jɛ.
15 Amma hai dasi Jesu naanɛu, bii í nɛ, jɔ̀ɛ ku koo.
Kù jɛ tilasi i maa wɛɛò njɛ ŋa domi Ilaaõ í kpe wai ka
maa wa si laakai ku sũ.
16 Amma bii í jɛsi i maa wɛɛ ŋa í sĩa, domi awɔ abo
i kù mà bii í jɛ mɔkɔɛ á na ku ba faaba na iriɛ. Nɔ awɔ
mɔ mɔkɔ i kù mà bii í jɛ aboɛ á na ku ba faaba na iriɛ.

I wɛɛ bɛi ì tako ì yɛ ŋa Ilaaõ í bɛi í kpe ŋɛ

17 Aõ Lafɛ̃ɛ í jilɛa inɛ fei tengi bii á nɛ si kuwɛɛɛ. Na
nŋu, baai idei njɛ ku so baasi, í sĩa inɛ fei ku máa nɛ
si kpãai kuwɛɛ bii í tako í wa wo Ilaaõ í bɛi í kpoo.
Iyi ǹ jilɛa igbɛi inɛi Jesu ŋa bii fei mbɛ.
18 Bii à dasi inɛ bango Ilaaõ í bɛi í kpooi, lafɛ̃ɛ ku
wɛɛ bɛɛbɛ. Inɛ mɔ iyi a kù dasiɛ bango Ilaaõ i bɛi i
kpoo, lafɛ̃ɛ ku maà dɛ a dasiɛ bango má.
19 Bii à dasi inɛ bango wala bii a kù dasiɛ, kãmaɛ
kù jɛ taale, amma woodai Ilaaõ ku jirimai í sĩa.
20 Inɛ fei ku leekĩ si bɛi í wɛɛ í bɛi í gbɔò kukpei
Ilaaõ.
21 Ì jɛ aru wo waati iyi Ilaaõ í kpeɛi? Maà ti i jɔ̀
inɔɛ ku fɔ. Amma bii ì na ì ba kpãa gɔ iyi aa nɛò araɛ,
bɛɛgɛ si bɛ gbakã.
22 Aru iyi Aõ Lafɛ̃ɛ í kpe í baa í jɛ inɛ iyi í nɛ araɛi na
saabui Lafɛ̃ɛ. Bɛɛbɛ mɔi inɛ iyi í nɛ araɛ iyi Aõ Lafɛ̃ɛ
í kpoo, lafɛ̃ɛ í baa í jɛ arui Kirisi.

23 À ra ŋɛi do fia hai nɛ jia. Na nŋu, i maà jɔ̀ i jɛ arui
inɛ ŋa.
24 Inɛ inɛm ŋa, i jɔ̀ inɛ baa yooma fei ku leekĩ si
wajui Ilaaɔ̃ si bɛi í wɛɛ wo Ilaaɔ̃ í bɛi í kpoo.

Idei kaafe ŋa

25 Nsɛi, iyi í jɛ ti inɛ ŋa iyi a kù tɔtɔɔ sɛ̃ɛ do inɛ gɔ
titã, n kù nɛ ide gɔ iyi í jɛ woodai Lafɛ̃ɛ. Amma si bɛi
Lafɛ̃ɛ í ce araarem ǹ jɛò ilu naanɛ, ǹ wa n sɔ̃ ŋɛ iyi í
jɛ lasabum.
26 Ǹ tamaa, na wahalai waatiu ihɛ̃i á sĩa inɛ fei ku
wɛɛ bɛi í wɛɛ nsɛi.
27 Bii ì nɛ abo, maà dɛ kpãa i fɛɛfɛɛ njɛ. Bii ì nɔ ì
wɛɛ kaafe, maà dɛ abo.
28 Amma do nŋu fei bii ì so abo i kù ce dulum. Bii
mudɛ̃ɛ mɔ í so mɔkɔ, kù ce dulum. Amma inɛ ŋa iyi
à so njɛ, asoi andunya nŋai à kɔ̃ɔsi, nɔ n kù bi i yɛ
bɛɛbɛ ŋa.
29 Inɛm ŋa, iyi ǹ wa n fɔ wee, waatiu kù sɔ má. Na
nŋu, hai nsɛi inɛ iyi í nɛ abo, í sĩa ku yɛ bɛi inɛ iyi kù
nɛ abo.
30 Nɔ inɛ iyi wa kpata ku ce bɛi inɛ iyi kù nɛ inɔ ku
fɔ. Inɛ mɔ iyi wa nyaanyi ku ce bɛi inɛ iyi kù nɛ inɔ
didɔ̃. Inɛ mɔ iyi wa ra ngɔgɔ, ku ce bɛi kù jɛ titɛɛ.
31 Inɛ iyi amanii andunya wa bukaataa ku maà
dasi laakaɛ fei si bɛ. Ǹ wa n fɔ bɛɛbɛi si na iyi í jɔ̀
yaase bɛi andunyau ihɛ̃ í yɛ kaa kpɛ jiida má.
32 N kù bi nkãma ku maa bitandi ŋɛ. Inɛ iyi kù so
abo, laakaɛ fei si icɛi Lafɛ̃ɛi í ya wa, í ya maa dɛ nŋu
ku ce iyi á dɔ̃a Lafɛ̃ɛ si.
33 Amma inɛ iyi í nɛ abo, lasabuɛ si mii ndii
andunya ŋai í ya wa. Mii iyi á dɔ̃a aboɛ sii í ya maa
dɛ ku ce.

34 Laakaɛ ci ya jɛ akã. Inaabo ŋa iyi a kù nɛ mɔkɔ
do mudɛ̃ɛ ŋa lasabu nŋa si idei Lafɛ̃ɛi í ya wa ku ba
a jɛ dee dee si ara do si hunde. Amma inɛ iyi í nɛ
mɔkɔ lasabuɛ si mii ndii andunya ŋai í ya wa. Mii
iyi á dɔ̃a mɔkɔɛ sii í ya maa dɛ ku ce.
35 Na aranfãani nŋɛi ǹ wa n fɔ iyi ihɛ̃, kù jɛ na n
dasi ŋɛ wahala, amma na n nyisi ŋɛ iyi í sɨ̀a i ce ŋai
ku ba i na Lafɛ̃ɛ ara nŋɛ mam mam.
36 Bii inɛ gɔ í yɛ ama inaaboɛ í jɨ̀a í to abɔdɔ̃ nɔ í yɛ
kù sɨ̀a ku maa wɛɛ kaafe, nɔ í bi a gbaa abɔdɔ̃, kú ce
bɛi í bi. Bii í ni a gbaa abɔdɔ̃ kù ce dulum.
37 Amma inɛ iyi í dasi idɔ dim dim bii kù jɛ do
tilasi gɔ, bii í jilɔɔ si ama inaaboi nŋu ku maà so
mɔkɔ, mii jiidai í lasabu.
38 Bɛɛbɛ mɔi inɛ iyi í jɔ̀ à gba ama inaaboɛ abɔdɔ̃
mii jiidai í ce, amma inɛ iyi í kɔ a gba titɛɛ abɔdɔ̃ nŋui
í ce í re.
39 À dɨ̀ aboi si mɔkɔɛ bii mɔkɔɛ í wɛɛ si hunde,
amma bii mɔkɔu í ku, abou í nɛ araɛ ku so mɔkɔ titɔ̃
iyi í bi, lafɛ̃ɛ de kú jɛ woo dasi Jesu naanɛ.
40 Amma si lasabum, bii abou í bubaɛ jaaɔ̃, inɔ
didɔ̃ɛ á la ku re. Nɔ ǹ tamaa Hundei Ilaaɔ̃i í sɔ̃m ideu
ihɛ̃.

8

Ijɛ iyi à ceò kuwee

1 Nsɛi si idei mii iyi à ceò kuwee ǹ lɔ si. Ntɔi awa
fei à nɛ kumà si bɛi ì fɔ ŋa. Kumà í ya jɔ̀ inɛ ku nɛ
faaui, amma kubi í ya sobi inɛ.
2 Bii inɛ gɔ í tamaa nŋu í mà ngɔgɔ, kù mà nkãma
titã si bɛi í jɔ.
3 Amma inɛ iyi í bi Ilaaɔ̃, Ilaaɔ̃ í mà lafɛ̃ɛ.

4 Iyi í jɛ ti idei iŋai kuwee si bii ì waa bee mà í sĩa
i ya ŋɔɔ ŋa. Awa à mà iyi iwɛ̃ kù jɛ ngɔgɔ si andunya.
À nɔ à mà iyi Ilaaɔ̃ nŋu akãi í wɛɛ.
5 Ntɔ ntɔ, iwɛ̃ nkpɔ do lafɛ̃ɛ nkpɔi í wa lele do si ilɛ.
Amma baa do iyi inɛ ŋa à waa tɔɔ iwɛ̃ nkpɔ nkpɔ,
6 bi tu wa Ilaaɔ̃ akãi í wɛɛ. Nŋui í jɛ Baaba, hai bi
tɛɛi mii fei wa naa. Na iriɛi awa à nɔ à wɛɛ. Lafɛ̃ɛ akã
mɔi í nɔ í wɛɛ. Nŋui í jɛ Jesu Kirisi, hai bii mii fei wa
ceò. Do saabuɛi à nɛò kuwɛɛ.
7 Amma kù jɛ inɛ feii í mà iyi bɛ. Hee nsɛi inɛ gɔ
ŋa iyi à tako à nɛ dɔɔnɛi iwɛ̃ ku tɔɔ à waa ŋɔ iŋau bɛi
ijɛi kuwee, nɔ idɔ nŋa wa yɛ taale nŋa na gbugbã hai
nɛ nŋa.
8 Kù jɛ ijɛi á bɔò wa bi Ilaaɔ̃. Bii à jɛ, kaa kɔ̃ɔ nwa si
ngɔgɔ, bii a kù nɔ a kù jɛ, kaa jɔ̀ ka kua ngɔgɔ.
9 Amma i ce laakai ŋa ku ba ara ku nɛ nŋɛ ku maà
dasi inɛ gɔ ŋa dulum.
10 Bii nsɛi, awɔ iyi ì nɛ kumà ì buba ì waa jɛ ilei
iwɛ̃, inɛ iyi kù nɛ gbugbã, bii í yɛɛ bɛ, nŋu mɔ á nɛ
wɔɔkɔ ku jɛ ijɛi kuweeui baa bii idɔɛ wa yɛò taaleɛ.
11 Nɔ do saabui kumàɛ kpaasiɛu ku ce nfe, nŋu mɔ
iyi Kirisi í ku na iriɛ.
12 Bii ì waa cea kpaasi hai nɛ gbugbã nŋɛ ŋa
dulum bɛɛbɛ ŋa nɔ ì waa mɛɛ ŋa si idɔ nŋa ŋa, Kirisi
takaɛi ì waa cea dulum ŋa.
13 Na nŋu, bii iŋai á jɔ̀ kpaasim gɔ ku dasi kurara, n
kaa n ŋɔ iŋa má ajɔ kãma ku ba n maà n dasiɛ kurara.

9

Kpãai mii iyi woo bɛ í nɛ do icɛ iyi í nɛ ku ce

1 N kù nɛ aram nii? N kù jɛ woo bɛi? N kù yɛ Jesu
Lafɛ̃ɛ nwai? I kù jɛ isoi icɛm iyi ǹ cea Lafɛ̃ɛ ŋai?

2 Baa bii inɛ gɔ ŋa à kɔ ku màm bɛi woo bɛ, ǹ jɛ
woo bɛ bi tu ŋɛ, domi iŋɛi ì jɛ sɛɛda iyi wa nyisi iyi
amuu woo bɛi Lafɛ̃ɛi ntɔ ntɔ.
3 Inɛ ŋa iyi à waa wusɛm, ide iyi an jɛ nŋa wee.
4 A kù nɛ kpãa ka jɛ nɔ ka mɔi?
5 A kù nɛ kpãa ka nɛ abo woo dasi Jesu naanɛ iyi
á si wa bɛi woo bɛ gɔ ŋa à waa cei? Bɛi ifɔi Lafɛ̃ɛ ŋau
do Sefaa Piɛɛ?
6 Mà amu do Baanabasi awa akãi a kù nɛ kpãai a
ya na wa ijɛ, í gbe ka ce icɛ?
7 Inɛ kãma kaa bɔ ikoi igũ do fiai nŋu takaɛ. Inɛ
kãma kaa lɔ ji̇̃i ndii rezɛ̃ɛ iyi kù jɛ isoɛ. Nɔ inɛ kãma
kaa maa degbe mɛɛmu gaa iyi kù waa mɔ amɔɛ.
8 Kù jɛ do bisii amanɛ nŋu akãi ǹ wa n fɔò ideu ihɛ̃.
Ide akãui do iyi woodai Moizi wa fɔ.
9 Moizi í kɔ si tiai woodaɛu í ni, i maà ti i di̇̃ gɛlɛi
kɛtɛ iyi wa jojo si bilee wa nya yɔyɔɛ. Na kɛtɛ ŋai
Ilaaɔ̃ í fɔ iyi bɛ ba.
10 Mà na iri nwai wa fɔ ideu. Oo, na iri nwai à kɔɔ,
domi í si̇̃a woo logoo do inɛ iyi wa kpokpo aŋa fei a
maa cɔ kpãai ikpɛ̃ nŋa.
11 Ide iyi à sɔ̃ ŋɛ í yɛi bɛi idei Hundei à gbɛ̃ nŋɛ.
Debɛi, bii ì mu nwa sɔndai ara ŋa, aa jɔ̀ ku la nŋɛi?
12 Bii inɛ gɔ ŋa à nɛ kpãaɛ bi tu ŋɛ, awa mɔ ni a kù
re ŋa?

Amma a kù ceò kpãau icɛ si ŋɛ. À temua si fei ndɛɛ
ku ba ka maà ti ka di̇̃ kpãai laabaau jiidai Kirisi.
13 I kù mà ŋa iyi inɛ ŋa iyi à waa ce icɛ kpasɛ̃i Ilaaɔ̃,
bɛi à ya ba ijɛ nŋa? Inɛ ŋa mɔ iyi à jɛ woo wee ŋa, si
kuweeu bɛi à ya ba mii ku jɛ nŋa.
14 Bɛɛbɛ mɔi Lafɛ̃ɛ í jilɔɔ si inɛ ŋa iyi à waa sisi
laabaau jiidau aŋa mɔ a ba ijɛ nŋa si bɛ.

15 Amma n kù ceò kãmaɛ icɛ. N kù nɔ n kù wa n
kɔ iyi ihẽ ku ba a ceem bɛɛbɛ. Ǹ gbasi n kú do iyi ide
iyi ṅ wa n tɔɔò fufuu ihẽ á ce nfe.
16 N kù wa n tɔɔ fufu si na iyi í jɔ̀ ṅ wa n sisi
laabaau jiida. Amma tilasii bi tom n coo. Nɔ
ijuukpãi á jɛ titom bii n kù waazo ideu.
17 Bii do idɔɔbim nii ṅ wa n coo, ṅ nɛ kpãai n ba
riba. Amma tilasi ṅ nɛ ku ceɛ mɔm nii domi Ilaaɔ̃i í
dasim.
18 Debɛi, yoomai í jɛ ribam. Ribam nii í jɛ n waazo
laabaau jiidai Kirisi, ku maà ti ku jɛ do idei fia nɔ n
maà n ti n ce icɛ do kpãa iyi ṅ nɛ.

19 Ǹ nɛ aram, n kù jɛ arui inɛ kãma. Amma do nŋu
fei ṅ ce aram arui inɛ fei ku ba n fa inɛ nkpɔ n naaò
wa bi Kirisi.
20 Bi Zuifu ŋa ṅ baa ṅ jɛ bɛi Zuifu, ku ba n fa ŋa
wa. Inɛ ŋa mɔ iyi à waa jirima wooda ṅ jɛ inɛ akã
nŋa ku ba n fa ŋa wa baa bii amu takam n kù wa si
awɔi wooda.
21 Bi inɛ ŋa iyi a kù nɛ wooda ṅ jɛ inɛ akã nŋa ku
ba n fa ŋa wa. Kù jɛ n kù wa n jirima woodai Ilaaɔ̃,
domi ṅ wa n too woodai Kirisi.
22 Bi inɛ ŋa iyi a kù nɛ gbugbã amu mɔ n ce bɛi inɛ
iyi kù nɛ gbugbã ku ba n fa ŋa wa. Ǹ ce bɛi inɛ fei í
yɛ ku ba gɔgɔ nŋa ŋa a ba faaba, baa bii bɛirei.
23 Ǹ wa n ce fei ndɛɛi ku ba kuwee iyi laabaau
jiidau í nɛ n basi ikpẽ.

24 Iŋɛ fei ì mà ŋa si gaasai kusɛi inɛ feii í ya sɛi
amma inɛ akãi í ya ba ribaɛ. Na nŋu, i hanya ku ba i
ba ribaɛ ŋa.
25 Woo ce gaasai kusɛi ŋa à ya maa mu ara nŋai si

fei ndɛɛ. À waa ce bɛɛbɛ ku ba a ba fulai wua * ŋa iyi
á gbɛ nɔ ku wɔ. Amma awa à waa cei ku ba ka ba iyi
ci ya tã.
26 Na ŋɔi í ce ǹ wa n sɛi bɛi inɛ iyi í nɛ mii iyi wa
lele. Ǹ wa n jabu amma kù jɛ si ngbɛ.
27 Ǹ wa n waḥala aram ntɔ ntɔ ku ba n kãmiaɛ nɔ
n maà n ti n jɛ inɛ iyi aa na a lele awɔ ngbɛ waati iyi
ǹ cea inɛ ŋa waazo ǹ tã.

10

I maà ya tɔɔ iwẽ ŋa

1 Iŋɛ inɛm ŋa, ǹ bi i mà ŋa iyi si waatii Moizi, bala
nwa ŋau fei kudũi ijĩui à too nɔ aŋa fei à kua tenkuu
do isɛ.
2 Kudũi ijĩu ku too do tenkuu ku kua í yɛi bɛi à
dasi ŋa inyi nɔ à baa à jɛ mɔcɔi Moizi ŋa.
3 Nɔ aŋa fei ijɛ dimi akã gɔi à jɛ. Ijɛu hai bi Ilaaɔ̃i í
naa.
4 Nɔ aŋa fei inyi dimi akãi à mɔ. Inyiu Ilaaɔ̃i í jɔ̀ í
fita hai si kuta. Kutau í ya maa too ŋai. Nɔ Kirisii í
jɛ kutau.
5 Do nŋu fei, Ilaaɔ̃ í jɔ̀ inɛ nkpɔ nŋa í ku si gbabua
si na iyi í jɔ̀ daa nŋa ku sĩaa si.
6 Nsɛi, mii ŋau bɛi í jɛ nwa yaase ku ba ka maà nɛ
binɛ laalɔ ŋa bɛi aŋa mɔ.
7 Nɔ i maà ya tɔɔ iwẽ ŋa bɛi gɔgɔ nŋa ŋa à ce. Ì mà
ŋa iyi à kɔ idei iwẽ ku tɔɔ nŋa à ni, inɛ ŋau à buba à
jɛ à mɔ, nɔ à dede à waa jojo.

---

* **9:25** fulai wua Si waati nŋa inɛ iyi í cua kpaasi ŋa si gaasai kusɛi, fulai wuai à ya daa si iri

8 Ka maà ya ce adɛi abo kaafe bɛi gəgə nŋa ŋa à ce,
nə amanɛ dubu kɔnfia do mɛɛta (23.000) í ku si ajə
akã.
9 Ka maà ya ka cɔ laakai Ilaaɔ̃ bɛi í to bɛi gəgə nŋa
ŋa à ce, nə njo ŋa à kpa si ŋa inɛ nkpə.
10 Ka maà gbagba bɛi gəgə nŋa ŋa à ce, nə amalekai
iku í kpa ŋa.

11 Mii ŋau bɛi í ba ŋa bɛi yaase, nə à kəə ku ba ka
ce laakaii ara nwa, awa iyi à wɛɛ si waatii ankãanyiu
ihɛ̃.
12 Na nŋu, inɛ iyi í tamaa nŋu wa leekĩ dim dim
ku jɔ̀ ku ce laakaii araɛ, ku ba ku maà ti ku cuku.
13 I kù yɛ dimii laakai ku cɔ gə ŋa iyi kù jɛ dimi iyi
inɛ fei í ya yɛ. Ilaaɔ̃ ilu naanɛ kaa jɔ̀ a cɔ laakai nŋɛ
ku re zaka bɛi aa yəkə i temuaò ŋa. Amma si laakai
ku cɔ baa yooma fei í ya nyi ku ce bi ku fita má ku
ba i yəkə temua ŋa.

14 Na nŋu kpaasim ŋa, i saa iwɛ̃ ku təə ŋa.

15 Ǹ wa n ba ŋɛ ide ku fɔi bɛi ilu laakai ŋa. I jɔ̀ i ce
lasabu si iyi ǹ wa n fə ŋa.
16 Si ijɛi Lafɛ̃ɛ, kəəfu iyi à ya ka so ka saabuò Ilaaɔ̃
wa nyisi iyi à nɛ ikpɛ̃ si njɛi Kirisi. Nə pɛ̃ɛ iyi à ya
ka so ka buu wa nyisi iyi à nɛ ikpɛ̃ si arai Kirisi, mà
irei.
17 Si na iyi í jɔ̀ awa fei pɛ̃ɛ akãui à jɛ, nŋui í jɔ̀ baa
do iyi à kpə fei à jɛ ara akã, domi awa fei à ba ikpɛ̃
nwa si pɛ̃ɛ akãu.

18 I cɔ inɛi Izirɛli ŋa. Inɛ ŋa iyi à waa jɛ ijɛi kuwee,
à nɛ ikpɛ̃ si bi ku weeu, mà irei.
19 Debɛi, mii ǹ wa n fə. N kù ni iŋa iyi à ya ceò
kuwee í jɛ ngəgə. N kù nə n kù ni iwɛ̃u takaɛ mə í jɛ
ngəgə.

20 Aawo, amma ɲ̀ wa n fɔi ɲ̀ ni kuwee iyi woo tɔɔ
iwɛ̃ ŋau à ya ceu, inɛi inɔɔko ŋai à ya cea, kù jɛ Ilaaɔ̃.
Nɔ wee n kù bi i nɛ ikpɛ̃ do inɛi inɔɔko ŋa.
21 Iŋɛ iyi ì ya jɛ ijɛi Lafɛ̃ɛ ŋa nɔ i mɔ mii iyi í wa
si kɔɔfuɛ ŋa, i kaa nyi i sinda i ŋɔ iŋa iyi à ceaò inɛi
inɔɔko ŋa kuwee má ŋa nɔ i mɔ mii iyi í wa si kɔɔfu
nŋa ŋa.
22 À bi ka dede igui Lafɛ̃ɛi? À roo gbugbãi?

I ce fei ndɛɛ ku ba inɛ ŋa a mà bɛɛrɛi Ilaaɔ̃

23 Inɛ gɔ nŋɛ ŋa à ya ni, ɲ̀ nɛ kpãai n ce mii fei.
Ntɔi, amma fei ndɛɛ si á sĩa nŋɛ. Ntɔ ntɔ, ì nɛ kpãai i
ce mii fei ŋa, amma fei ndɛɛ kaa mua inɛ gbugbã.
24 Inɛ kãma ku maà dɛdɛ aranfãanii nŋu takaɛ
amma ku dɛdɛ ti inɛ mmu ŋa.
25-26 Kukɔi idei Ilaaɔ̃ wa fɔ í ni, ilɛ do mii iyi í wa
si fei ti Aɔ̃ Lafɛ̃ɛi. Na nŋu, iŋa iyi à waa ta aja fei i ŋɔ
ŋa, i maà bee ide kãma ŋa ku ba idɔ nŋɛ ku maà yɛ
taale nŋɛ.
27 Bii hai dasi Jesu naanɛ gɔ í kpe ŋɛ ku jɛ, bii ì dasi
idɔ i koo ŋa, mii iyi à na ŋɛ fei, i jɛ ŋa, i maà ya bee
ide kãma ŋa ku ba idɔ nŋɛ ku maà yɛ taale nŋɛ.
28 Amma bii inɛ gɔ í sɔ̃ ŋɛ í ni, iyi ihɛ̃ à ceò kuweei,
i maà ŋɔ ŋa na inɛ iyi í sɔ̃ ŋɛu idɔɛ ku maà yɛ taaleɛ.
29 Kù jɛ na idɔi iŋɛ taka nŋɛ, amma na ti inɛ iyi í sɔ̃
ŋɛui.

Ntɔ ntɔ, idɔi inɛ gɔ kaa yɛ taalei ara ku nɛm.
30 Bii ɲ̀ saabu Ilaaɔ̃ si ijɛ, inɛ kãma kù nɛ kpãa ku
yɛ taalem na ijɛu iyi ɲ̀ saabuò Ilaaɔ̃ tã.
31 Na nŋu, bii ì jɛ ì waa mɔ ŋa, walakɔ bii ì waa ce
ngɔgɔ ŋa i ce fei ndɛɛ ku ba inɛ ŋa a mà bɛɛrɛi Ilaaɔ̃.

32 I ce kuwɛɛ nŋɛ do yaase bɛi i kaa dasiò inɛ kãma
kurara ŋa, hai Zuifu ŋa do Gɛrɛki ŋa hee do inɛi
igbɛi Ilaaõ ŋa fei.
33 I sisim ŋa. Amu takam ǹ wa n ce kookaai ku ba
kucem ku dõa inɛ fei si, si mii baa yooma fei. N kù
wa n dɛ aranfãanii amu takam, í gbe ti zamaa iyi í
gbe fei ku ba a ba faaba.

11

1 I sisiim ŋa bɛi amu takam ǹ wa n sisi Kirisi.

Yaase bɛi í sĩa inɛ ku nyisiò bɛɛrɛi Ilaaõ wee

2 Ǹ wa n saabu ŋɛ do iyi ì ya maa ye gigiim si fei
ndɛɛ ŋa, do si bɛi ì mu cio iyi ǹ kɔ ŋɛ siu dim dim
ŋa.
3 Amma ǹ bi i mà ŋa iyi Kirisii í jɛ inɛ ngboi
inɛmɔkɔ baa yooma fei, inɛmɔkɔ mɔi í jɛ inɛ ngboi
aboɛ, Ilaaõ mɔi í jɛ inɛ ngboi Kirisi.
4 Inɛmɔkɔ iyi wa ce kutɔɔ walakɔ walii fei, bii í bii
iriɛ kù waa nyisi bɛɛrɛi inɛ ngboɛ.
5 Amma inaabo iyi wa ce kutɔɔ walakɔ walii fei,
bii kù bii iriɛ, kù waa nyisi bɛɛrɛi inɛ ngboɛ. Í yɛi
bɛi inaabo iyi à gbogoo iriɛ.
6 Bii inaabo kù waa bi mango ku we, ku gbogoo
iriɛ. Amma bii iri ku gbogoou í jɛaa anyɔ, ku we
mango.
7 Kù sĩa inɛmɔkɔ ku bii iriɛ domi Ilaaõ í takaɛ
ku jɔɔ nɔ ku nyisi amboeɛ, amma inaabo, amboei
inɛmɔkɔi wa nyisi,
8 domi hai si kutaka inɛmɔkɔ kù fita hai si inaabo,
amma inaaboi í fita hai si inɛmɔkɔ.
9 Bɛɛbɛ mɔi a kù taka inɛmɔkɔ na inaabo amma à
taka inaaboi na inɛmɔkɔ.

10 Na nŋu, na irii amaleka ŋa í sĩa inaabo ku we mango ku nyisi iyi nŋu wa sũa mɔkɔi nŋu iri ilɛ.
11 Amma do nŋu fei si wajui Lafɛ̃ɛ inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku ni nŋu í nɛ gbugbã nŋu ku ce kuwɛɛi nŋu ikã, domi inaabo í nɛ bukaatai inɛmɔkɔ, inɛmɔkɔ mɔ í nɛ bukaatai inaabo.
12 Bɛi à nya inaabo hai si inɛmɔkɔ, bɛɛbɛ mɔi à bí inɛmɔkɔ hai bi inaabo, amma Ilaaɔ̃i wa ce fei ndɛɛ.
13 Iŋɛ taka nŋɛ i lasabu ŋa. Í sĩa inaabo ku tɔɔ Ilaaɔ̃ hai we mango?
14 Iŋɛ taka nŋɛ i kù mà ŋa iyi anyɔi bii inɛmɔkɔ í nɛ ntoi iri sisɔ?
15 Amma bii ntoi irii inaabo í sɔ, boodai. À muaa ntoi iriɛi ku jɛ bɛi fuugɛsɛ.
16 Bii inɛ gɔ wa bi ku ba wa kakɔɔ ku ce si ideu bɛ, amu de ǹ wa n fɔ iyi si inɔ nwa do si igbɛi inɛi Ilaaɔ̃ ŋa a kù nɛ dɔɔnɛ mmu gɔ ma.

Ijɛi Lafɛ̃ɛ
(Cɔ Matie 26:26-29; Maaku 14:22-25; Luku 22:15-20)

17 Ide iyi an sɔ̃ ŋɛ nsɛi, n kaa n saabu nŋɛ si, domi á sĩa kutɔtɔɔ nŋɛ ŋau ku mu nŋɛ gbugbãi wo, amma wee nsɛi wa kɛkɛ ŋɛi.
18 Sinte, à sɔ̃m à ni bii ì tɔtɔɔ ŋa inɛ gɔ ŋa à wa si inɔ nŋɛ iyi iŋɛò ŋa i ci ya nɛ anu akã. Nɔ ǹ tamaa ntɔi.
19 Ntɔ ntɔ, kù nɛ bɛi á ce iyi njɛ ku fɛɛfɛ kù wa si anini nŋɛ, ku baa mà inɛ ŋa iyi à jɛ ti ntɔ.
20 Bii ì tɔtɔɔ ì waa jɛ ŋa, ì ya tamaa bɛi ijɛi Lafɛ̃ɛi ì waa jɛ ŋa amma iboi,
21 domi bii ì buba ŋa gbakã, inɛ fei í ya maa saasai ku jɛ sɔndaɛ iyi í naaò wa, nɔ a jɔ̀ inɛ gɔ ŋa do ari, nɔ inɛ gɔ ŋa à jɛ à mɔ hee atɛ̃ ku kpa ŋa.

22 I kù nɛ kpasɛ̃i ara nŋɛ bii aa jɛ i mɔ ŋai? Mà ì bi
i donda igbɛi inɛi Ilaaɔ̃ ŋa, nɔ i dasi ilu are ŋa anyɔ
ŋai? Bɛirei an ni nŋɛ. N saabu ŋɛ? Aawo, n kaa n
saabu ŋɛ si nŋu bɛ.
23 Ide iyi ǹ gba hai bi Lafɛ̃ɛ ǹ kɔ ŋɛ si wee. Idũ ajɔ
iyi à so Lafɛ̃ɛ Jesu à daa inɛ ŋa si awɔ í so pɛ̃ɛ
24 í saabu Ilaaɔ̃, nɔ í bububuɛ. Nɔ í ni, iyi ihɛ̃i í jɛ
aram iyi ǹ na na iri nŋɛ. I ya ce iyi ihɛ̃ i maa yeò
gigim ŋa.
25 Bɛɛbɛ mɔi, iyi à jɛ à tã, í so kɔɔfu í ni, kɔɔfuu ihɛ̃i
í jɛ akabuu titõi Ilaaɔ̃ iyi í dǐ do njɛm. Waati iyi ì waa
mɔ do kɔɔfuu ŋa fei, i ya coo i maa yeò gigim ŋa.
26 Waati kãma iyi ì waa jɛ pɛ̃ɛu nɔ ì waa mɔ do
kɔɔfuu ŋa fei, ikui Lafɛ̃ɛi ì waa sisi ŋa hee koo nyiò
wa.
27 Na nŋu, inɛ iyi í jɛ pɛ̃ɛi Lafɛ̃ɛ walakɔ í mɔ do
kɔɔfuɛ, nɔ kuwɛɛɛ kù jɛ dee dee, í raraa arai Lafɛ̃ɛ
do njɛɛi.
28 Na nŋu, inɛ fei ku wusɛ araɛ ku bɛi ku jɛ pɛ̃ɛu,
nɔ ku mɔ do kɔɔfuu.
29 Ntɔ ntɔ, bii ì jɛ nɔ ì waa mɔ ŋa nɔ i kù mà ŋa
iyi arai Kirisii, ì waa soa ara nŋɛ taalei si kujɛ do si
kumɔ nŋɛ.
30 Ŋɔi í jɔ̀ inɛ nkpɔ nŋɛ wa ce bɔ̃ɔ nɔ gɔgɔ ŋa à jɛ
mɔngɔ ŋa, gɔgɔ ŋa mɔ à ku.
31 Bii à kiiti ara nwa do ntɔ, Ilaaɔ̃ kaa kiiti wa má.
32 Amma bii Lafɛ̃ɛ í kiiti wa, í ya jɔ̀ ka baa si kpãa
jiidai ku ba ku maà yɛ taale nwa do inɛi andunya ŋa
ajɔ.
33 Na nŋu, iŋɛ inɛm ŋa, bii ì waa tɔtɔɔ ku ba i jɛ ŋa,
i jɔ̀ i ya degbe njɛ.
34 Bii ari wa kpa inɛ gɔ, ku jɛ sɔndaɛ kpasɛ̃ ku ba i
maà na i so taale si kutɔtɔɔ nŋɛ. Ide iyi í gbe, an ce

ŋɛ cioɛ bii ṅ na ṅ to wa.

12

Amua ŋa iyi Hundei Ilaaɔ̃ wa mu nwa

1 Nsɛi, iŋɛ inɛm ŋa, iyi í jɛ idei amua ŋa iyi Hundei
Ilaaɔ̃ wa mu nwa, ṅ bi i mà ntɔɛ ŋa.
2 Ì mà ŋa, waati iyi i kù mà Ilaaɔ̃ ŋa à ya maa fa ŋɛi
si kpãai iwẽ dekḭ ŋa ku tɔɔ.
3 Na ŋɔi í jɔ̀ ṅ wa n bi i mà ŋa, inɛ kãma iyi í jɔ̀
Hundei Ilaaɔ̃ wa gbãa fei kaa yɔkɔ ku ni à ceekpe
Jesu. Nɔ inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku ni Jesui í jɛ Lafẽɛ, bii kù
jɛ Hundei Ilaaɔ̃i wa gbã lafẽɛ.
4 Amua ikã ikãi í wɛɛ, amma Hunde akãui wa kpẽ
ŋa.
5 Icɛ ikã ikãi í wɛɛ, amma Lafẽɛ akãi à waa cea.
6 Gbugbãi Ilaaɔ̃ wa ce icɛ si inɛ fei ikã ikã, amma
Ilaaɔ̃ akãui wa mua inɛ fei gbugbã iyi á ceò icɛ baa
yooma fei.
7 Í na inɛ fei amua iyi wa nyisi iyi Hundeɛ wa ce
icɛ siɛ nɔ ku ceò icɛ na aranfãanii inɛ fei.
8 Hundei Ilaaɔ̃i í ya mua inɛ gɔ ŋa amua a muaò
inɛ ŋa bisi, nɔ Hunde akãui í ya mua inɛ gɔ ŋa mɔ
amua a fɔ ide do kumà.
9 Hunde akãui í ya mua inɛ gɔ ŋa gbugbãi naanɛ
ku dasi, nɔ ku mua inɛ gɔ ŋa gbugbã a jɔ̀ bɔ̃ɔ ŋa a ba
iri.
10 Bɛɛbɛ mɔi Hunde akãu í ya mua inɛ gɔ ŋa
gbugbã a ceò maamaake ŋa, nɔ ku cea inɛ gɔ ŋa
amua a ceò walii, nɔ ku mua inɛ gɔ ŋa mɔ bisi a mà
bii í jɛ mii iyi inɛ gɔ wa ce do Hundei Ilaaɔ̃i wala bii
í jɛ do hunde mmu gɔi. Í ya jɔ̀ inɛ gɔ ŋa a fɔ ide do
fee ŋa iyi a kù waa gbɔ, nɔ ku mua inɛ gɔ ŋa mɔ bisi
a tusɛò ideu.

11 Amma Hunde akãui wa ce fei ndɛɛ. Wa mua
inɛ fei amua ikã ikã bɛi í bi.

Woo dasi Jesu naanɛ ŋa fei à jɛ ikɔ̃ ikã ikãi ara akã

12 Kirisi í yɛi bɛi ara akã do ikɔ̃ nkpɔ nkpɔ. Arau
akãi baa bii í nɛ ikɔ̃ nkpɔ nkpɔ,
13 domi Hunde akãi à da nwa si ku ba awa fei ka jɛ
ara akã, hai Zuifu ŋa hee do dimi mmu ŋa, hai aru
ŋa hee do inɛ ŋa iyi a nɛ ara nŋa. Nɔ bi Hunde akãui
awa fei à waa mɔ.
14 Kù jɛ ikɔ̃ akãi ara í nɛ, amma nkpɔ nkpɔi.
15 Baa bii isɛ í fɔ í ni, si bɛi n kù jɛ awɔ n kù wa si
ara, do nŋu fei, í wa si ara.
16 Baa bii itĩ í ni, si bɛi n kù jɛ iju n kù wa si ara,
do nŋu fei nŋu mɔ í wa si ara.
17 Bii arau fei í jɛ iju, bɛirei á ce ku gbɔ ide. Walakɔ
bii fei ndɛɛ í jɛ itĩ, bɛirei á ce ku gbɔ inúnu.
18 Amma ntɔ ntɔ Ilaaɔ̃ í dasi ikɔ̃ ikã ikã fei si arai
bɛi í bi.
19 Bii ara kù nɛ ikɔ̃ ikɔ̃ kaa ce.
20 Na nŋu, ikɔ̃ nkpɔ nkpɔi í wɛɛ, amma arau akãi.
21 Iju kaa yɔkɔ ku sɔ̃ awɔ ku ni nŋu kù nɛ bukaataɛ.
Iri mɔ kaa yɔkɔ ku sɔ̃ isɛ ku ni nŋu kù nɛ bukaataɛ.
22 Iyi í re mɔm, baa ikɔ̃i ara ŋa iyi à ya ni a kù nɛ
gbugbã, ara í nɛ bukaata nŋa jiida.
23 Nɔ ikɔ̃ ŋa iyi à nɛ anyɔ si ara, à ya ka gbɔ nŋa ku
re. Iyi a kù jɔ ka maa kpe iri nŋa, aŋai à ya ka gbɔa
ku re.
24 Amma ikɔ̃ ŋa iyi à gbe iyi a kù nɛ anyɔ, a kù nɛ
bukaatai ka gbɔ nŋa bɛɛbɛ. Ilaaɔ̃ í ce ara bɛɛbɛi ku
ba ikɔ̃ ŋa iyi a kù nɛ bɛɛrɛ ŋau ka jirima ŋa ku re.
25 Í cooi ku ba ara ku maà fɛɛfɛɛ njɛ, amma ikɔ̃ ikã
ikã ŋau fei a maa gbɔa njɛ.

26 Bii ikɔ̃i ara gɔ í ba wahala, aŋaò iyi à gbe ŋau feii
à ya gbɔ ara kurou ajɔ. Bɛɛbɛ mɔi bii à saabu gɔgɔ,
aŋaò iyi à gbe ŋau fei à ya nɛ inɔ didɔ̃i ajɔ.
27 Nsɛi iŋɛ fei ì jɛ arai Kirisi nɔ inɛ baa yooma nŋɛ
fei í jɛ ikɔ̃ ikã ikãɛ.
28 Bɛɛbɛi, si igbɛi inɛi Jesu ŋa Ilaaɔ̃ í tako í cica inɛ
gɔ ŋa à jɛ woo bɛ ŋa, minjisia walii ŋa, mɛɛtasia mɔ
woo kɔ inɛ ŋa si cio. Si anyii nŋu nɔ í cea inɛ gɔ ŋa
amuai maamaake ŋa ku ce, inɛ gɔ ŋa mɔ à nɛ amuai
bɔ̃ɔ ŋa ku faaba, inɛ gɔ ŋa mɔ à nɛ amuai inɛ ŋa ku
sobi, inɛ gɔ ŋa mɔ à nɛ amuai inɛ ŋa ku cuaò, nɔ inɛ
gɔ ŋa mɔ aa yɔkɔ a fɔ fee ŋa iyi a kù waa gbɔ.
29 Kù jɛ aŋa feii à jɛ woo bɛ ŋa, walakɔ walii ŋa,
walakɔ woo kɔsi cio ŋa. Kù nɔ kù jɛ aŋa feii à nɛ
amuai maamaake ŋa ku ce
30 walakɔ amuai bɔ̃ɔ ŋa ku faaba. Aŋa fei sisi à nɔ
à nɛ amuai fee ŋa iyi a kù waa gbɔ ku fɔ, walakɔ ideu
ku tusɛ.
31 Amma i hanya i dɛ amua ŋa iyi à re do bɛɛrɛ ŋa.
Iyi í re mɔm, an nyisi ŋɛ kpɔ̃a iyi í re fei ndɛɛ.

13

Idei Kubi

1 Baa bii ǹ wa n fɔ ide do feei amanɛ ŋa ikã ikã do
ti amaleka ŋa nɔ n kù nɛ kubi, ǹ yɛi bɛi isɔ iyi à waa
cã walakɔ bɛi londi.
2 Baa bii ǹ nɛ amuai walii ku ce, nɔ ǹ mà asiiu fei
nɔ ǹ nɛ kumà fei, baa bii ǹ dasi Ilaaɔ̃ naanɛ hee bɛi
an yɔkɔ n jɔ̀ geete ku tekǐ, bii n kù nɛ kubi, n kù jɛ
ngɔgɔ.
3 Baa bii ǹ kpɛ̃a ilu are ŋa amanim fei, nɔ baa bii
ǹ jɔ̀ à sɔ̃ aram bɛi iŋai kuwee, bii n kù nɛ kubi, n kaa
n ba riba.

4 Kubi í ya temua, í ya nɔ ku ce mii jiida, ci ya ja
igu, ci ya so araɛ lele, nɔ ci ya jɛ ilu faau.
5 Kubi ci ya ce mii gɔ iyi kù jɛ dee dee, nɔ ci ya
dɛ aranfãanii nŋu akã. Inɛ iyi í nɛ kubi idɔɛ ci ya kõ
gbãa gbãa, nɔ ci ya jilɛ idei taale si idɔɛ.
6 Inɛ iyi í nɛ kubi ci ya wɛɛò inɔ didõ si mii iyi kù
jɛ dee dee, í gbe si mii iyi í jɛ ntɔ.
7 Kubi ci ya mɔngɔ nkãma. Naanɛ ku dasiɛ do
kpãa ku cɔɛ do temuaɛ ci ya tã.
8 Kubi ci ya nɛ kɔɔ. Amma walii ku ce á na ku kpa
iri, fee ikã ikã ku fɔ á na ku tã, nɔ kumài amanɛ mɔ
á na ku tã.
9 Mii ŋau à na ku kpa iri si na iyi í jɔ̀ kumà nwa do
walii ku ce nwa, gɔgɔɛ kù kõ.
10 Amma waati iyi mii iyi í kõ á naa, waati bɛɛbɛi,
iyi kù kõ á nɛ.
11 Waati iyi ǹ wɛɛ keeke, ǹ ya n maa n fɔ idei bɛi
ama keeke, nɔ n maa n ce laakai bɛi ama keeke, nɔ n
maa n lasabu bɛi ama keeke, amma nsɛi iyi ǹ ce inɛ
ngbo ǹ jɔ̀ daai ama.
12 Iyi à waa yɛ nsɛi í yɛi bɛi mii iyi à waa hɔ̃nnɛ bari
bari si isɔ fũfũ, amma ajɔ wa naa iyi aa ka yɛ ijuò iju.
Iyi ǹ mà si nsɛi kù kõ, amma waati nŋu an màa sãa
sãa bɛi Ilaaõ í màm.
13 Nsɛi mii mɛɛtau ihɛ̃i í wɛɛ. Mii ŋau wee, naanɛ
ku dasi, do kpãa ku cɔ, do kubi. Amma kubi í re ŋa.

14

Idei amuai Hundei Ilaaõ

1 Na nŋu, kubii í sɪ̀a i dɛdɛ ŋa. Nɔ i dɛ amua ŋa iyi
Hundei Ilaaõ wa mu nwa, iyi í re mɔm nŋui í jɛ walii
ku ce.

2 Inɛ iyi wa fɔ ide do fee iyi kù waa gbɔ, Ilaaɔ̃i
wa ba ide ku fɔ, kù jɛ amanɛ, domi inɛ gɔ kù waa
gbɔ ideɛ. Amma idei asiii wa fɔ do gbugbãi Hundei
Ilaaɔ̃.
3 Amma inɛ iyi wa ce walii amanɛ ŋai í ya ba ide
ku fɔ. Í ya jɔ̀ a leekĩ si naanɛ ku dasi dim dim, nɔ ku
mu nŋa gbugbã, nɔ ku tũ inɔ nŋa.
4 Inɛ iyi wa fɔ ide do fee iyi kù mà, naanɛ ku dasii
nŋu takaɛi wa mua gbugbã. Amma walii, inɛi igbɛi
Jesu ŋai wa mua gbugbã.

5 Á dɔ̃ɔm si bii iŋɛ fei ì waa fɔ ide do fee ŋa iyi i kù
waa gbɔ ŋa, amma iyi ǹ wa n bi wa re, nŋui í jɛ i ya
maa ce walii ŋa. Ǹ ni bɛɛbɛi si na iyi í jɔ̀ inɛ iyi wa ce
walii, icɛɛ í nɛ aranfãani í re inɛ iyi wa fɔ ide do fee
ŋa iyi kù wa gbɔ, í gbe bii wa tusɛ ideui, nɔ ku mua
inɛi igbɛi Jesu ŋa gbugbã.
6 Nsɛi, iŋɛ inɛm ŋa, aranfãani yoomai aa ba ŋa
bii ǹ naa bi tu ŋɛ nɔ ǹ wa n fɔ fee iyi i kù waa gbɔ
ŋa. I kaa ba aranfãani kãma ŋa. Amma bii ǹ sɔ̃
ŋɛ yaasei ide iyi Ilaaɔ̃ í sɔ̃m, walakɔ ǹ sisi nŋɛ idei
kumà, walakɔ idei walii, walakɔ cio gɔ, inɛ nŋu á nɛ
nŋɛ aranfãani.

7 Bɛɛbɛ mɔi, mii iyi kù nɛ kuwɛɛ bɛi yèè do mɔɔlɔ
bii à waa cãa, bii a kù waa cãa dee dee, bɛirei inɛ gɔ
á ce ku gbɔ yaaseɛ.
8 Inɛ mɔ iyi wa cã gãgãi igũ, bii kù waa cãa dee dee,
yooi á ce sɔɔlui igũ.
9 Bɛɛbɛ mɔi, bii kù jɛ ì waa fɔ fee iyi inɛ ŋa à mà ŋa,
bɛirei aa ce a gbɔ yaaseɛ. Ide nŋɛ á nɛi si fufu.
10 Fee dimi ikã ikã nkpɔi í wa si andunya, nɔ
kãmaɛ kù kua yaase.

11 Do nŋu fei, bii n kù wa n gbɔ fee iyi à waa bam
ku fɔ, inɛ iyi wa fɔɔu, dimi mmui í jɛ bi tom, nɔ amu
mɔ ǹ jɛ dimi mmu bi lafɛ̃ɛ.
12 Bɛɛbɛ mɔi iŋɛ mɔ, si na iyi í jɔ̀ ì waa dɛ amuai
Hundei Ilaaɔ̃ ŋa, á sĩa i hanya i dɛdɛ amua ŋa iyi á jɔ̀
naanɛ ku dasii inɛi igbɛi Jesu ŋa ku bɔ waju.

13 Na nŋu, á sĩa inɛ iyi wa fɔ ide do fee iyi a kù waa
gbɔ ku tɔɔ Ilaaɔ̃ amua iyi á tusɛò ideu.
14 Bii ǹ wa n ce kutɔɔ do fee iyi n kù wa n gbɔ,
hundem nii wa ce kutɔɔ, amma lasabum kù waa ce
nkãma.
15 To, nsɛi, bɛirei an ce. An ce kutɔɔ do hundem
do lasabum ajɔ. An kɔ̃ iri do hundem do lasabum
ajɔ.
16 Bii do hunde nŋu akãi ì waa saabu Ilaaɔ̃ ŋa,
bɛirei inɛ ŋa iyi à gbe aa ce a ni Ami si kutɔɔɛ. Kaa
ce, domi a kù mà iyi ì waa fɔ ŋa.
17 Baa bii kutɔɔɛ í sĩa, kaa mua lafɛ̃ɛ ŋa gbugbã.

18 Ǹ wa n saabu Ilaaɔ̃ si na iyi í jɔ̀ ǹ ya n fɔ fee ŋa
iyi inɛ ŋa a kù waa gbɔ ǹ re iŋɛ fei.
19 Amma si igbɛi inɛi Jesu ŋa ǹ gbasi n fɔ ide icu
miu do yaase n kɔa inɛ ŋa si cio do iyi an fɔ ide icu
dubu mɛɛwa do fee iyi inɛ ŋa a kù waa gbɔ.

20 Iŋɛ inɛm ŋa, i maà ya wũa ide bɛi ama keeke
ŋa ma ŋa. Bii í jɛ idei laalɔ ku cei, í sĩa i yɛ bɛi ama
keeke ŋa iyi a kù mà laalɔ ku ce, amma si kpãai ide
ku wũa i jɔ̀ i yɛ bɛi inɛ ngbo ŋa.
21 Si tiai woodai Ilaaɔ̃ à kɔɔ à ni,

Lafɛ̃ɛ í ni, an jɔ̀ isɛ mmu ŋa

a ba inɛ ŋau ihɛ̃ ide ku fɔ do fee mmu *.
Amma do nŋu fei, a kaa gbɔ idem.
22 Amuai ide ku fɔ do fee iyi inɛ ŋa a kù waa gbɔ,
nyindai í jɛ bi hai dasi Jesu naanɛ ŋa, kù jɛ bi woo
dasi naanɛ ŋa. Amma amuai idei Ilaaɔ̃ ku waazo
nŋui í jɛ nyinda bi woo dasi Jesu naanɛ ŋa, kù jɛ bi
hai dasi naanɛ ŋa.
23 Na nŋu, bii inɛi igbɛi Jesu ŋa fei à tɔtɔɔ, nɔ inɛ
fei ku lɔsi ku fɔ fee iyi inɛ ŋa a kù waa gbɔ, bii inɛ
titɔ̃ ŋa walakɔ hai dasi Jesu naanɛ ŋa à lɔ wa, a kaa
ni ì waa sũmu ŋai?
24 Amma bii inɛ fei wa waazo idei Ilaaɔ̃, bii hai
dasi naanɛ gɔ í lɔ wa walakɔ inɛ titɔ̃ gɔ, ideu á tosi
idɔɛ nɔ ide iyi inɛ ŋa à waa fɔu ku jɔ̀ ku mà dulum
dɛɛ.
25 Nɔ lasabuɛ á fita gbugbã, nɔ ku gulɛ ku tɔɔ Ilaaɔ̃
ku ni, ntɔi, Ilaaɔ̃ í wa si anini nŋɛ.

Yaase jiida si kutɔtɔɔ

26 Na nŋu, iŋɛ inɛm ŋa, bɛirei aa ka ce. Bii ì waa
tɔtɔɔ ŋa inɛ gɔ nŋɛ ŋa aa nɛ iri ku kɔ̃, inɛ gɔ ŋa mɔ cio
ku kɔsi, inɛ gɔ ŋa mɔ idei Ilaaɔ̃ ku waazo, inɛ gɔ ŋa
mɔ ide ku fɔ do fee iyi a kù waa gbɔ, inɛ gɔ ŋa mɔ
yaasei fee ŋau ku tusɛ. Í sĩa i maa ce fei ndɛɛ ŋa ku
ba ku mua inɛi igbɛi Jesu ŋa gbugbã.
27 Bii inɛ gɔ ŋa à waa fɔ ide do fee iyi a kù waa gbɔ,
kù sĩa a re amanɛ minji wala mɛɛta nɔ á sĩa a fɔ ide
akã akã, nɔ inɛ gɔ mɔ ku maa tusɛɛ ideu.

---

* **14:21** an jɔ̀ isɛ mmu ŋa a ba inɛ ŋau ihɛ̃ ide ku fɔ do fee mmu Ilaaɔ̃ wa fɔ idei ijuukpã iyi inɛi Izirɛli ŋau à yɛ si waati iyi isɛ mmu ŋa à na à jɛ ŋa igũ. Isɛ mmu ŋau à mu ŋa à nɛò ilɛ mmu, amma do nŋu fei lasabu nŋa kù lɔsi ide iyi Ilaaɔ̃ wa sɔ̃ ŋau.

28 Amma bii inɛ gɔ kù wa bɛ iyi á yɔkɔ ku tusɛ ideu,
i jɔ̀ ku coko si kutɔtɔɔu, nɔ ku jɛ Ilaaɔ̃i wa baa ide ku
fɔ.
29 Inɛ ŋa iyi à waa ce walii, í sĩa ku jɛ amanɛ minji
wala mɛɛta ku fɔ ide nɔ inɛ ŋa iyi à gbe a wusɛ ideu
a cɔ.
30 Bii Ilaaɔ̃ í nyisi inɛ gɔ ngɔgɔ si kutɔtɔɔu, i jɔ̀ inɛ
iyi í tako wa fɔ ideu ku coko.
31 Iŋɛ fei aa yɔkɔ i ce walii akã akã ku ba inɛ fei ku
ba ikɔ nɔ i ba gbugbã ŋa.
32 Í sĩa walii ŋa a kãmia amua nŋa.
33 Ntɔ ntɔ, Ilaaɔ̃ kù bi ka maa ce kuwɛɛ nwa
bɛɛtɛkɛ, í bi ka cooi si laakai ku sũ.

Si bɛi inɛ ŋa à ya ce si igbɛi woo dasi Jesu naanɛ
ŋa fei,
34 í sĩa inaabo ŋa a ya coko bi kutɔtɔɔ. Kù sĩa a fɔ
ide, amma a sũ iri ilɛ si bɛi wooda wa fɔ.
35 Bii à bi a mà ngɔgɔ a ya bee mɔkɔ nŋa ŋa kpasɛ̃,
domi kù jɛ dee dee inaabo ku maa fɔ ide bi kutɔtɔɔ.

36 Hai bi tu ŋɛi idei Ilaaɔ̃ í sinti? Ma iŋɛ akãi ì gbaa
ŋa.
37 Bii inɛ gɔ í tamaa nŋu í jɛ walii, walakɔ wa tamaa
nŋu í ba amuai Hundei Ilaaɔ̃, í sĩa ku jɛsi iyi ide iyi
ǹ jɔ̀ nŋɛu woodai Lafɛ̃ɛi.
38 Inɛ iyi kù jɛsi bɛɛbɛ a kaa gba lafɛ̃ɛ †.

39 Na nŋu, iŋɛ inɛm ŋa, i dɛdɛ amuai walii, amma
i maà ti i ganji woo fɔ ide do fee iyi a ci ya fɔ si
andunya.
40 Amma i ce fei ndɛɛ dee dee do yaase jiida ŋa.

---

† **14:38** a kaa gba lafɛ̃ɛ A kù mà yaaseɛ sãa sãa. Á yɔkɔ ku jɛ Pɔlu í ni inɛi igbɛi Ilaaɔ̃ ŋa a maà gba lafɛ̃ɛ, wala Ilaaɔ̃ kaa gba lafɛ̃ɛ.

15

Kujĩi Kirisi hai si balɛ

1 Iŋɛ inɛm ŋa, ǹ wa n ye ŋɛ gigii laabaau jiidau iyi
ǹ sõ ŋɛ wo nɔ ì gba ŋa, ì nɔ ì waa leekĩ si ŋa.
2 Bii ì nɔ ì muu dim dim ŋa si bɛi ǹ sisi nŋɛu, nŋui
í jɛ faaba nŋɛ. Amma bii i kù muu dim dim ŋa, inya
ngbɛi ì dasi naanɛ ŋa.
3 Ide iyi í nɛ amboe í re nŋui ǹ sisi nŋɛ bɛ si bɛi à
daam si awɔ. Ideu wee. Kirisi í ku na irii dulum du
wa si bɛi kukɔi idei Ilaaõ wa fɔ.
4 À suu nɔ í jĩ hai si balɛ si ajɔ mɛɛtasia si bɛi kukɔi
idei Ilaaõ wa fɔ.
5 Í tusɛ araɛ bi Sefaa iyi í jɛ Piɛɛ, si anyii nŋu bi
mɔcɔ maateejiɛ ŋau.
6 Si anyii nŋu, í bɛi í koo í tusɛ araɛ bi mɔcɔɛ ŋa iyi
à re baa amanɛ cĩɔ miuu. Nkpɔ nŋa í wɛɛ baa nsɛi,
amma inɛ gɔ ŋa à ku.
7 Nɔ í koo í tusɛ araɛ má bi Zaaki, si anyiɛ í bɛi í
koo í tusɛ araɛ bi woo bɛ ŋau fei.
8 Si anyii aŋa fei í bɛi í tusɛ araɛ bi tom, amu iyi ǹ
yɛ bɛi inɛ iyi cukpai kubíɛ kù kõ à bɛi à búu.
9 Ntɔ ntɔ, amui ǹ jɛ keekei woo bɛ ŋau. N kù to a
kpem woo bɛ, domi ǹ kpã inɛi igbɛi Ilaaõ ŋa iju.
10 Amma mii iyi ǹ jɛ nnyi, na didõi Ilaaõi, nɔ didõ
iyi í ceem nɔu kù ce nfe. Ǹ ce kookaai ǹ re baa woo
bɛ ŋau fei, amma kù jɛ amu takam nii ǹ coo, didõi
Ilaaõ iyi í wa sim nii í coo.
11 Na nŋu, ide akãui awa fei à waa waazo bɛ, nŋu
mɔi ì nɔ ì dasi naanɛ ŋa bɛ.

Kujĩ nwa hai si balɛ

12 Nsɛi à waa waazo iyi Kirisi í ku nɔ í jĩ hai si balɛ
má. Nɔ bɛirei í ce inɛ gɔ nŋɛ ŋa à ya ni iku ŋa a kaa
jĩ ma.
13 Bii iku ŋa a kaa jĩ hai si balɛ, debɛi Kirisi mɔ kù
jĩ.
14 Nɔ bii Kirisi kù jĩ, waazo nwa ngbɛi, nɔ naanɛ
ku dasi nŋɛ mɔ ngbɛi.
15 Bii í jɛ ntɔi iku ŋa a kaa jĩ hai si balɛ, debɛi Ilaaõ
kù jĩ Kirisi wo. Debɛi, sɛɛda iboi à waa jɛa Ilaaõ si
waati iyi à ni í jĩ Kirisi hai si balɛ.
16 Ntɔ ntɔ, bii iku ŋa a kaa jĩ, Kirisi mɔ kù jĩ wo.
17 Nɔ bii í jɛ Kirisi kù jĩ hai si balɛ wo, ì kɔ̀ ì wa si
dulum du ŋɛi, nɔ naanɛ ku dasi nŋɛ ngbɛi.
18 Nɔ inɛ ŋa mɔ iyi à dasi Kirisi naanɛ à bɛi à ku, à
ce nfei.
19 Bii na kuwɛɛu ihẽ nŋu akãi à dasi Kirisi naanɛ,
à jɛ ilu araare ŋa í re baa inɛ fei.

20 Amma ntɔ ntɔ Kirisi í jĩ hai si balɛ, nɔ í jɛ inɛ
sinte si inɔi inɛ ŋa iyi aa na a jĩ.
21 Iŋɛ fei ì mà ŋa iyi iku í naai hai bi inɛ akã. Bɛɛbɛ
mɔi kujĩi iku ŋa í naa hai bi inɛ akã.
22 Ntɔ ntɔ, si bɛi ara akã nwa do Adamu í jɔ̀ awa
fei aa ka na ka ku, bɛɛbɛ mɔi anu akã nwa iyi à ce do
Kirisi á jɔ̀ awa fei ka na ka jĩ hai si balɛ,
23 amma inɛ fei do waatiɛi. Sinte Kirisii, si anyii
nŋu inɛ ŋa iyi à jɛ titɛɛ si waati iyi á nyi wa.
24-25 Si anyiɛ iri ku kpai andunya á to wa, nɔ kù nɛ
bɛi á ce iyi Kirisi kù jɛ bomma hee koo ceò mbɛɛɛ
ŋau fei bi ku lesi isɛɛ. Si anyiɛ nɔ ku so bommau ku
daa Ilaaõ Baaba si awɔ. Ntɔ ntɔ, Kirisi á kpa irii ilu
yiko ŋa do ilu gbugbã ŋa do inɛ ngbo ŋau fei.
26 Mbɛɛi ankãanyi iyi Kirisi á kpa nŋui í jɛ iku.

27 Si tiai idei Ilaaɔ̃ à kɔɔ à ni, Ilaaɔ̃ í daa mii fei si awɔ. Amma baa bii kukɔu í ni bɛɛbɛ, kù jɛ do Ilaaɔ̃ takaɛ iyi í jɔ̀ mii fei wa sũaa iri ilɛui wa fãa.
28 Nɔ waati iyi á daa Kirisi mii fei si awɔ, nŋu iyi wa jɛ Amau, á so araɛ ku daa Ilaaɔ̃ si awɔ, ku ba Ilaaɔ̃ ku wa si antai mii fei.
29 Ntɔi, Kirisi í ji̇̀ hai si balɛ. Bii kù jɛ bɛɛbɛ, inɛ ŋa iyi à ce inyi ku dasi si agbɛi iku ŋa, aranfãani yoomai à waa ba. Bii í jɛ ntɔi iku ŋa a kaa ji̇̀, na mii í ce inɛ ŋa à ce inyi ku dasi si agbɛ nŋa.
30 Awa taka nwa, na mii í ce à ya kaa maa wa si kpãai mbirisi waati kãma fei.
31 Iŋɛ inɛm ŋa, ajɔ fei si anui ikui ǹ ya n maa n wa. Nɔ ntɔ ntɔ bɛɛbɛi, si bɛi ì mà ŋa ntɔ ntɔ iyi ǹ wa n tɔɔ fufu na saabu nŋɛ si Lafɛ̃ɛ nwa Jesu Kirisi.
32 Inɛ ŋa iyi a kɔsim Efɛɛzu bɛ a yɛi bɛi iŋai sako ŋa iyi awaò ŋa à waa jabu. Aranfãani yoomai ǹ nɛ bii í jɛ ǹ wa n jabui na didɔ̃i andunyau ihɛ̃ nŋu akã. Bii í jɛ iku ŋa a kaa ji̇̀, “ka jɛ nɔ ka mɔ domi ala aa ka ku”.
33 I maà ya jɔ̀ a di̇̀ iju nŋɛ. Kpaasi laalɔ, nŋui í ya bɛjɛ ide jiidaɛ iyi ì waa ce.
34 I jɔ̀ laakai jiida nŋɛ ku nyi wa si bɛi á si̇̀a, nɔ i jɔ̀ kookoosui dulum. Gɔgɔ nŋɛ ŋa a kù mà Ilaaɔ̃ do ntɔ. Ǹ wa n fɔ iyi ihɛ̃i ku ba anyɔ ku mu ŋɛ.

Ara titɔ̃ iyi aa ka ji̇̀ò hai si balɛ

35 Ǹ mà inɛ gɔ ŋa aa bee a ni, bɛirei iku ŋa aa ce a ji̇̀. Dimii ara mii aa nɛ.
36 Amma an jɛ nŋa n ni i kù nɛ bisi ŋa. I kù mà ŋa iyi bii ì gbɛ̃ ngboi mii gɔ kaa fita bii kù jɛ í ku.

37 Mii iyi amanɛ wa gbɛ̃ fei dimii ngəgəi í ya jɛ, bɛi
ijui iya, walakɔ ngəgə. Kù jɛ kpokpoo takaɛi aa tu wa
i naa i lɔ.
38 Nɔ Ilaaɔ̃ í na dimi ŋau fei ara ikã ikã si bɛi í bi, í
na ngboi mii fei araɛ ikã ikã.
39 Mii ŋa iyi à waa mi fei, iŋai ara nŋa kù jɛ dimi
akã. Ti amanɛ ŋa ikã, ti mɛɛmu ŋa ikã, ti yɛi ŋa ikã,
ti cɛ̃ɛ ŋa mɔ ikã.
40 Arai lele í wɛɛi, ti andunya mɔ í wɛɛi. Arai lele
í nɛ kusĩaɛi, nɔ ti andunya mɔ í nɛ tɛɛi.
41 Nunu í nɛ kusĩaɛi, nɔ cukpa mɔ í nɛ tɛɛi do
andaiya ŋa. Nɔ baa si inəi andaiya ŋau à reò njɛ do
kusĩa.
42 Bɛɛbɛ məi á yɛ si waati iyi Ilaaɔ̃ á jĩ iku ŋa. Ara
iyi à siu, ara iyi á bɛjɛi, amma bii à jũu kaa bɛjɛ má.
43 Bii à suu ci ya nɛ bɛɛrɛ, amma bii à jũu ilu jirima
nlai. Bii à suu, hai nɛ gbugbãi, amma bii à jũu á nɛ
gbugbã.
44 Bii à suu, arai ilɛi, amma bii à jũu ti lelei á jɛ. Ntɔ
ntɔ, arai ilɛ í wɛɛ, nɔ bɛɛbɛ məi arai lele mɔ í wɛɛ.
45 Bɛɛbɛ məi à kɔɔ à ni, waati iyi à taka Adamu
sinte à daa si kuwɛɛ, amma Kirisi iyi à ya kpe
Adamui ankãanyiu, nŋui í jɛ hunde nɔ nŋui í ya daa
inɛ ŋa si kuwɛɛ.
46 Kù jɛ arai lelei í tako í naa, arai ilɛui, ti leleu í
bɛi í naa.
47 Adamu sinteu, í naai hai si ilɛ nɔ í jɛ ti ilɛ. Nɔ
Adamu minjisiau í naa hai lelei Aɔ̃.
48 Inɛ ŋa iyi à jɛ ti ilɛu ihɛ̃ fei à yɛi bɛi inɛ sinte iyi
à taka hai ilɛ. Nɔ inɛ ŋa iyi à jɛ ti lelei Aɔ̃ à yɛi bɛi inɛ
iyi í naa hai lelei Aɔ̃.
49 Nɔ si bɛi à jɔ inɛi ilɛu, bɛɛbɛ məi aa ka jɔ inɛi
leleu.

50 Iŋɛ inɛm ŋa, iyi ihɛ̃i ǹ wa n fɔ, arai ilɛ kaa yɔkɔ
ku ba ikpɛ̃ɛ si bommai Ilaaɔ̃. Nŋu iyi í jɛ ti iku kaa
yɔkɔ ku ba kuwɛɛ hai tã.
51 Idei asii wee iyi ǹ wa n sɔ̃ ŋɛ. Awa fei si aa ka
ku, amma Ilaaɔ̃ á kpaasi awa fei
52 gbakã, si iju kamɛɛ akã, waati iyi kãakãakɩ̃i
ankãanyi á kpata. Waati iyi kãakãakɩ̃i ankãanyiu á
kpata Ilaaɔ̃ á jɩ̃ iku ŋa nɔ a kaa ku má, nɔ ku kpaasi
awa mɔ.
53 Ntɔ ntɔ, ara iyi á bɛjɛu kù nɛ bɛi á ce iyi kù
kpaasi iyi ci ya bɛjɛ. Nŋu iyi í jɛ ti iku, kù nɛ bɛi á
ce iyi kù kpaasi iyi ci ya ku.
54 Nɔ waati iyi ara ku bɛjɛu á kpaasi iyi kaa bɛjɛ, nɔ
ti iku mɔ ku kpaasi iyi kaa ku, waati bɛɛbɛi ide iyi à
kɔu á ce, iyi í ni,
Ilaaɔ̃ í kãmia iku mam mam.
55 Iku kaa kãmia inɛ ŋa má.
Iku kaa nɛ gbugbã si inɛ ŋa má.
56 Iku kaa wɛɛ wo bii kù jɛ na dulum, nɔ dulum mɔ
kaa nɛ gbugbã wo bii kù jɛ na wooda.
57 Amma ka saabu Ilaaɔ̃, nŋu iyi wa mu nwa gbugbã
à waa kãmiaò dulum na anu akã nwa iyi à ce do
Lafɛ̃ɛ nwa Jesu Kirisi.
58 Na nŋu, iŋɛ baakɔɔm ŋa, i leekɩ̃ dim dim i maà
tɛkɛɛ ŋa. I ce kookaai si icɛi Lafɛ̃ɛ do ajɔ fei si na iyi
í jɔ̀ ì mà ŋa icɛ iyi ì waa cea Lafɛ̃ɛ kaa ce nfe ŋa.

16

Fia ku tɔtɔɔ na woo dasi Jesu naanɛ ŋa

1 Nsɛi, ka fɔ idei fia iyi à waa tɔtɔɔ na woo dasi Jesu
naanɛ ŋa iyi à wa Zeruzalɛmu. Í sɩ̃a iŋɛ mɔ i ce bɛi ǹ
sɔ̃ inɛi igbɛi Jesu ŋa iyi à wa ilɛi Galati.

2 Si ajɔ ama azuma fei í sĩa inɛ fei ku nya fiaɛ ikã,
zaka bɛi á yɔkɔ, si bɛi Ilaaɔ̃ í muaa, ku ba i maà ti i
degbe hee waati iyi ɲ̀ to wa i bɛi i maa tɔtɔɔ fiau ŋa.
3 Bii ɲ̀ naa, an bɛ inɛ ŋa iyi ì cica ŋau Zeruzalɛmu
do amua nŋɛ do tia iyi á sisi nŋa yaaseɛ.
4 Bii í nɔ í jɛ í sĩa amu takam n koo mɔi, awɔò ŋa
aa ka koo ajɔ.

Mii ŋa iyi Pɔlu wa bi ku ce

5 Bii í kɔ̃ɔsi an bɔ ilɛi Masedɔni nɔ hai bɛ an naa bi
tu ŋɛ.
6 An ce baa ajɔ minji bi tu ŋɛ, bii i kù laakai mɔm,
bɛi an jɛ kpaa. Si anyii nŋu, nɔ i sobim do bii ɲ̀ nɛ
ku bɔ ŋa.
7 Bɛbɛi n kù bi n yɛ ŋɛ do saasa, amma bii Lafɛ̃ɛ í
bi an kpɛ bi tu ŋɛ bɛ.
8 Amma hee ajɔi Pantekotu koo toò wa an maa n
wa Efɛɛzu ihɛ̃ titã
9 domi Ilaaɔ̃ í cĩim kpãa nla nla n ceò icɛ ihɛ̃ iyi á
nɛ aranfãani, baa bii mbɛɛ ŋa à kpɔ.
10 Bii Timɔtee í to wa bi tu ŋɛ, i gbaa do yaase bɛi
á nɛò ara ku fũ si anini nŋɛ, domi nŋu mɔ icɛi Lafɛ̃ɛi
wa ce bɛi ɲ̀ wa n ceu.
11 Na nŋu, i maà jɔ̀ inɛ gɔ ku dondaɛ ŋa, amma i
sobiɛ si isɛɛnɛɛ iyi á ce ku baaò wa ku ba ku to wa bi
tom do laakai ku sũ, domi ɲ̀ wa n cɔ kpãaɛ nŋu do
kpaasi ŋa iyi à waa suu wa.
12 Amma iyi í jɛ idei kpaasi nwa Apolo, tuuba
nkpɔ nkpɔi ɲ̀ ya n maa n sɔ̃ɔ n ni koo cɔ ŋɛ do kpaasi
nwa gɔ ŋa ajɔ, amma si nsɛi titã kù waa bi ku naa
kpata kpata. Bii í ba fayaɛ á naa.

Idei ankãanyi ŋa

13 I ce laakaii ara nŋɛ, i leekĩ si naanɛ ku dasi dim
dim ŋa. I ce wɔɔkɔ ku ba i ba gbugbã ŋa.
14 Iyi ì waa ce fei, i coo do kubi ŋa.
15 Ì mà ŋa iyi Setefani do inɛi kpasɛ̃ɛ ŋai à jɛ woo
dasi Jesu naanɛ sinte si ilɛi Gɛrɛsi à nɔ à na ara nŋa
à sobiò woo dasi Jesu naanɛ ŋa. Iŋɛ inɛm ŋa, ǹ wa n
tɔɔ ŋɛi,
16 amanɛ dimi bɛɛbɛ ŋa do inɛ ŋa iyi à waa ba ŋa
icɛu ku ce do himma fei, i ya jirima ŋa ŋa.
17 Ǹ nɛ inɔ didõ do kunaai Setefani, do Fɔɔtunatu
do Akaiku, domi si bɛi i kù wa ihẽ ŋa aŋai à ce mii
iyi ì nɛ ku ce ŋa.
18 Inɛ ŋau à tũ inɔm bɛi à ya tũ tu ŋɛ mɔ. Í sĩa i
saabu inɛ dimi bɛɛbɛ ŋa.
19 Igbɛi inɛi Jesu ŋa iyi à wa ilɛi Azii à waa ce ŋɛ fɔɔ.
Akilasi do Piisila do inɛi igbɛi Jesu ŋa iyi à ya tɔtɔɔ
kpasẽ nŋa, à waa ce ŋɛ fɔɔ jiida jiida do irii Lafẽɛ.
20 Kpaasi woo dasi Jesu naanɛ ŋa fei à waa ce ŋɛ
fɔɔ.
Iŋɛ mɔ i ce njɛ fɔɔ ŋa do kubi.
21 Amu Pɔlu, amui ǹ kɔ nŋɛ fɔɔu ihẽ wa do awɔm.
22 Inɛ iyi kù nɛ kubii Lafẽɛ fei, ikpe ku muu.
Lafẽɛ Jesu ku nyi wa.
23 Didõi Lafẽɛ Jesu ku wɛɛ do iŋɛ.
24 Kubim í wɛɛ do iŋɛ fei na anu akã nwa do Jesu
Kirisi. Ami.

Akabuu Titɔ̃i Idei Ilaaɔ
Monkole New Testament

copyright © 2006 SIM International

Language: Monkole (Mokole)

Translation by: SIM International

Monkole, Akabuu Titɔ̃i Idei Ilaaɔ

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 2006.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022

596bf1bc-1348-53da-8787-98c1d2a18282